

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Τίτλος Εργασίας

*Ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην
παγκόσμια οικονομία*

Πτυχιακή Εργασία του

Φίλη Αγγελή

Επιβλέπων Καθηγητής

Παπαετρόπουλος Πέτρος

ΠΑΤΡΑ 2015

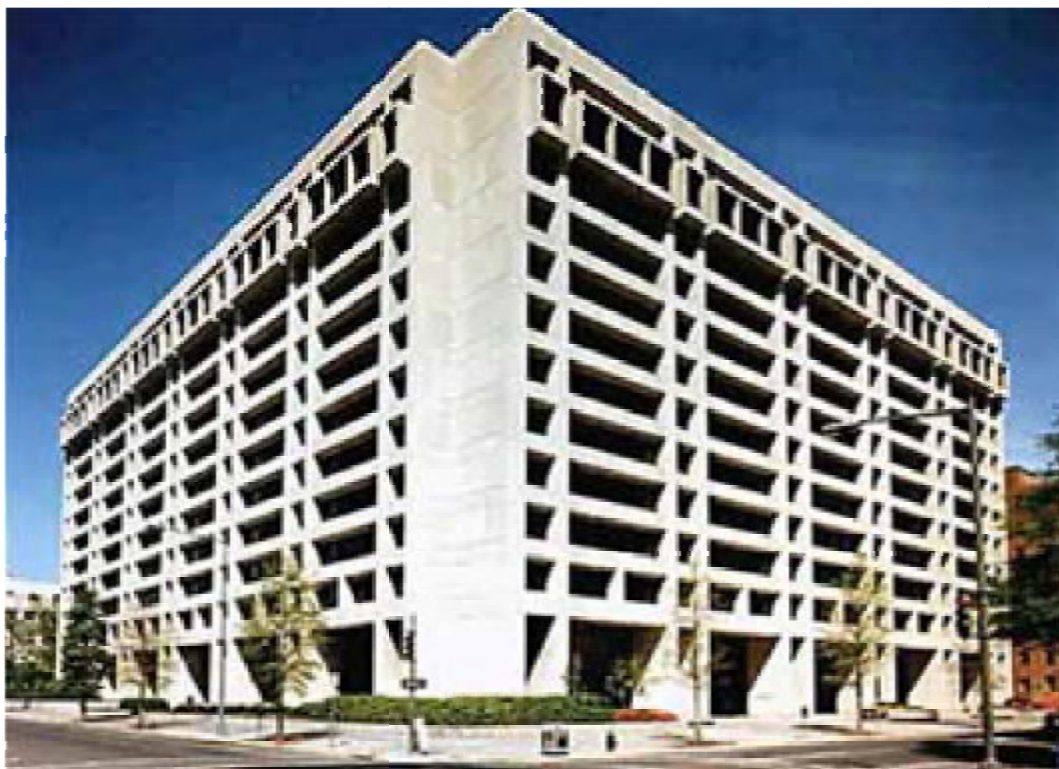
*Ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου,
Δημήτριο & Ευσταθία, που με στηρίζουν.*

Αύγουστος 2013

Σήμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Εικόνα 1: Το

Εικόνα 2: Το κτίριο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, στην Ουάσινγκτον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Περίληψη</i>	8
<i>Κεφάλαιο 1^ο</i>	
<i>Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο</i>	
1.1 Η Ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου	10
1.2 Οι Σκοποί και οι Λειτουργίες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου	11
1.3 Διοικητική Διάρθρωση	15
1.4 Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα (SDRs)	20
1.5 Συστήματα Διάχυσης Δεδομένων (DDS)	21
<i>Κεφάλαιο 2^ο</i>	
<i>Τα Μέλη και τα Κριτήρια Ένταξης στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο</i>	
2.1 Κριτήρια Ένταξης	22
2.2 Τα Μέλη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου	23
2.3 Ποσοστά Συμμετοχής των Μελών και Δικαίωμα Ψήφου	24
2.4 Ο Ρόλος των Η.Π.Α.	25
<i>Κεφάλαιο 3^ο</i>	
<i>Η Σχέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου με την Παγκόσμια Τράπεζα</i>	
3.1 Η Σχέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας	27
3.2 Η Συνύπαρξη των Δύο Οργανισμών	28
<i>Κεφάλαιο 4^ο</i>	
<i>Μέσα και Προϋποθέσεις για Στήριξη</i>	
4.1 Μέσα Στήριξης	31
4.1.1 Εποπτεία	31

4.1.2	Τεχνική Βοήθεια και Εκπαίδευση	32
4.1.3	Δανεισμός	33
4.2	Προϋποθέσεις για Ένταξη σε Προγράμματα Στήριξης	37
4.2.1	Νέες Οδηγίες Σχετικά με τις Προϋποθέσεις	38
4.2.2	Στόχοι των Προϋποθέσεων	39
4.2.2.1	Κύριοι Στόχοι	39
4.2.2.2	Δευτερεύοντες Στόχοι	41

Κεφάλαιο 5^ο

Οικονομικές Κρίσεις και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

5.1	Τα Είδη των Κρίσεων	42
5.2	Το Χρονικό της Κρίσης του 2008	43
5.3	Η Απόκριση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Κρίση του 2008	44

Κεφάλαιο 6^ο

Προγράμματα Στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

6.1	Ενδεικτικά Παραδείγματα για Προγράμματα Στήριξης σε Χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης	47
6.2	Ενδεικτικά Παραδείγματα για Προγράμματα Στήριξης σε Χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	51

Κεφάλαιο 7^ο

Το Πρόγραμμα Στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Ελλάδα

7.1	Ένταξη της Ελλάδας σε Πρόγραμμα Στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου	53
7.2	Αξιολόγηση της Ένταξης	61

Κεφάλαιο 8^ο

<i>Επικρίσεις για το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο</i>	63
---	----

Κεφάλαιο 9^ο

<i>Εκτιμήσεις για το Μέλλον του Οργανισμού, Προτάσεις για τη Βελτίωσή του και Συμπεράσματα</i>	68
<i>Βιβλιογραφία</i>	72
<i>Εικόνες</i>	75
<i>Πίνακες</i>	75
<i>Διαγράμματα</i>	76

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται, όπως αναφέρει και ο τίτλος της, το «Ρόλο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Παγκόσμια Οικονομία». Ο όγκος της είναι εννέα κεφάλαια, στα οποία επιχειρείται να αναλυθεί όσο καλύτερα γίνεται η δομή, οι λειτουργίες και οι σκοποί του Δ.Ν.Τ. έτσι όπως μετεξελίχθηκαν από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Επίσης περιλαμβάνει, για λόγους καλύτερης κατανόησης των παραπάνω, και τη σχέση του οργανισμού με την Παγκόσμια Τράπεζα και διάφορα Προγράμματα Βοήθειας που έχει δώσει σε διάφορες χώρες-μέλη του, διαχρονικά, είτε εντός είτε εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην περίπτωση της Ελλάδας.

Στο **Κεφάλαιο 1^ο** γίνεται ιστορική αναδρομή στο πώς και γιατί ιδρύθηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Αναλύονται οι σκοποί και οι λειτουργίες του και γίνεται αναφορά στη Διοικητική Διάρθρωσή του. Το κεφάλαιο κλείνει με τις περιγραφές των Ειδικών Τραβηκτικών Διακιωμάτων και των Συστημάτων Διάχυσης Δεδομένων.

Στο **Κεφάλαιο 2^ο** αναλύονται τα Κριτήρια Ένταξης μίας χώρας στον οργανισμό. Αναφέρονται τα Μέλη του και τα ποσοστά τους, με τα οποία καθορίζεται και το δικαίωμα ψήφου τους. Το κεφάλαιο τελειώνει με το ρόλο των Η.Π.Α., που κατέχει διαχρονικά τέτοιο ποσοστό ώστε να μπορεί να ασκεί βέτο σε διάφορες αποφάσεις.

Στο **Κεφάλαιο 3^ο** συγκρίνεται το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με το «αδερφάκι» του, την Παγκόσμια Τράπεζα. Διευκρινίζονται οι διαχωρισμένες λειτουργίες των δύο οργανισμών, καθώς επίσης και ο τρόπος συνεργασίας τους.

Να σημειωθεί ότι το Δ.Ν.Τ. δίνει έμφαση στην εξασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενώ η Παγκόσμια Τράπεζα επικεντρώνεται στη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη και στη μείωση της φτώχειας.

Στο **Κεφάλαιο 4^ο** αναφέρονται τα Μέσα Στήριξης του οργανισμού: α) Εποπτεία, β) Τεχνική βοήθεια και Εκπαίδευση και γ) Δανεισμός, τα οποία συνοδεύονται με Προϋποθέσεις.

Στο **Κεφάλαιο 5^ο** γίνεται μία σύντομη ανάλυση στα Είδη των Κρίσεων και παρουσιάζεται το χρονικό της τελευταίας σε σειρά παγκόσμιας οικονομικής κρίσης,

της Κρίσης του 2008, που ξεκίνησε από τις Η.Π.Α. Τελειώνοντας το κεφάλαιο αναγράφονται οι κινήσεις που έκανε το Δ.Ν.Τ. για να βοηθήσει τις χώρες-μέλη του να αντιμετωπίσουν την κρίση.

Στο **Κεφάλαιο 6^ο** επιλέγονται ενδεικτικά μερικά Προγράμματα Στήριξης του Δ.Ν.Τ. σε χώρες-μέλη, είτε εκτός είτε εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο **Κεφάλαιο 7^ο** δίνεται έμφαση στο ιστορικό και στην αξιολόγηση της ένταξης της Ελλάδας σε πρόγραμμα στήριξης, που συμμετέχει και το Δ.Ν.Τ.

Στα δύο τελευταία κεφάλαια, **Κεφάλαιο 8^ο** και **Κεφάλαιο 9^ο**, διατυπώνονται οι Επικρίσεις και οι Εκτιμήσεις για τον οργανισμό και δίνονται Προτάσεις για τη Βελτίωσή του τα επόμενα χρόνια.

Κεφάλαιο 1^ο

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

1.1 Η Ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Η δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ. από εδώ και πέρα) , καθώς και άλλων οργανισμών¹, προέκυψε ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης της δεκαετίας του 1930. Κατά τη διάρκεια του Β΄ παγκόσμιου πολέμου υπήρξαν συζητήσεις για τα οικονομικά προβλήματα που οδήγησαν σε αυτόν. Έτσι, στις 7 Απριλίου 1943, δημοσιεύονται ταυτόχρονα δύο σχέδια για τη δημιουργία μίας κεντρικής συντονιστικής νομισματικής αρχής. Ένα βρετανικό² και ένα αμερικανικό³ σχέδιο.

Το βρετανικό σχέδιο, γνωστό και ως Σχέδιο Keynes, προέβλεπε τη δημιουργία μίας διεθνούς τράπεζας, που θα πιστοδοτούσε οι χώρες - μέλη με ένα ποσό που δε θα υπερέβαινε το 75% του μέσου ύψους των εισαγωγών και εξαγωγών τους, της περιόδου 1936 - 1939. Τα δάνεια θα υπολογίζονταν σε μία νέα νομισματική μονάδα, το *bancor*, της οποίας η αντιστοιχία σε χρυσό θα καθορίζονταν σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Όμως συνάντησε έντονη αντίδραση διότι ευνοούσε τη Μεγάλη Βρετανία, λόγω του ανεπτυγμένου προπολεμικού εμπορίου της, καθώς επίσης και οι Η.Π.Α. ανησυχούσαν για τις πληθωριστικές πιέσεις που θα ασκούνταν στην οικονομία τους, στα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο.

Τα αμερικανικό σχέδιο προέβλεπε την ίδρυση ενός διεθνούς οργανισμού, με κεφάλαιο 5 δις δολάρια, στον οποίο οι χώρες - μέλη θα μεταβίβαζαν ένα μέρος των συναλλαγματικών τους αποθεμάτων. Ο οργανισμός θα χορηγούσε δάνεια ορισμένου ύψους, στα πλαίσια του πιστοδοτικού του δυναμικού που οριζόταν από το καταστατικό.

¹ Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (Παγκόσμια Τράπεζα) , Διεθνής Χρηματοδοτική Εταιρεία και Διεθνής Αναπτυξιακός Οργανισμός.

²Proposals for an International Clearing Union.

³Preliminary Draft Outline of a Proposal for a “United and Associated Nations Stabilization Fund”.

Έτσι, στις 27 Δεκεμβρίου 1945, ιδρύθηκε το Δ.Ν.Τ. , κατόπιν συνομολόγησης 29 χωρών που είχαν συμβάλει το 80% του κεφαλαίου. Έδρα ορίστηκε η Washington, ως πρωτεύουσα της χώρας με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής⁴. Η ίδρυση τού οργανισμού είχε προπαρασκευασθεί κατά τη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοδοτική Συνδιάσκεψη, που συνήλθε στο Bretton Woods, New Hampshire, των Η.Π.Α. , ενάμιση χρόνο πριν, από την 1^η μέχρι την 22^η Ιουλίου 1944, με αντιπροσώπους από 45 χώρες, ενώ ξεκίνησε να λειτουργεί επίσημα την 1^η Μαρτίου 1947.

1.2 Οι Σκοποί και οι Λειτουργίες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ένας διεθνής οργανισμός, ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και προσφέροντας τεχνική και οικονομική βοήθεια, όταν του ζητηθεί.

Κύριος σκοπός του είναι η προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών, με ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Ακόμα, είναι η επίβλεψη των ισοτιμιών και η παρεμπόδιση των καταστροφικών-ανταγωνιστικών υποτιμήσεων και η άρση των συναλλαγματικών εμποδίων των διεθνών συναλλαγών.

Για τους σκοπούς αυτούς προωθούνται συγκεκριμένα μέτρα, ή όταν κρίνεται αναγκαίο αποφασίζονται ιδιαίτερα μέτρα, μεταξύ των οποίων είναι:

1) Η ενιαία διαδικασία ομαλής προσαρμογής εκάστου κράτους - μέλους στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

2) Διεθνείς διαβουλεύσεις σε περιπτώσεις σημαντικών αλλαγών των ακολουθούμενων συναλλαγματικών πρακτικών.

3) Επιβολές ορισμένων περιοριστικών συναλλαγματικών μέτρων.

4) Άρση των παραπάνω περιοριστικών μέτρων, κατόπιν διαπιστωμένης βελτίωσης της οικονομικής θέσης της συγκεκριμένης χώρας - μέλους.

Μετά την κατάρρευση του συστήματος των συναλλαγματικών ισοτιμιών, τη

⁴Άρθρο 13, 1 της ιδρυτικής συμφωνίας.

δεκαετία του 1970, το Δ.Ν.Τ. έμεινε σχεδόν χωρίς σκοπό. Ωστόσο, ο ρόλος του έγινε πάλι σημαντικός τη δεκαετία του 1980, όταν έγινε ο βασικός παγκόσμιος φορέας που αντιμετωπίζει τις κρίσεις του εξωτερικού χρέους μιας χώρας.

Οι βασικότερες λειτουργίες του οργανισμού είναι τρεις. Η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση διαταραχών του ισοζυγίου πληρωμών των χωρών - μελών, η εποπτεία επί των σταθερών ισοτιμιών των νομισμάτων και η λήψη μέτρων για την προαγωγή του διεθνούς εμπορίου.

Αναλυτικότερα:

Ι Η εύρυθμη λειτουργία ενός συστήματος σταθερών ισοτιμιών και ελεύθερης μετατρεψιμότητας των νομισμάτων προϋποθέτει μηχανισμούς χορηγήσεως συναλλαγματικής βοήθειας σε χώρες - μέλη που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη χρηματοδότηση των διεθνών τους συναλλαγών. Κύριο όργανο αυτής της πολιτικής είναι τα λεγόμενα τραβηκτικά Δικαιώματα⁵, που διασφαλίζουν στα μέλη τους αναγκαίους συναλλαγματικούς πόρους για την κάλυψη προσωρινών ελλειμμάτων. Σύμφωνα με την ιδρυτική συνθήκη, κάθε κράτος - μέλος δικαιούται να αγοράσει από το Δ.Ν.Τ. νόμισμα άλλων χωρών - μελών, πληρώνοντας με χρυσό ή με το εθνικό του νόμισμα⁶.

Η χρησιμοποίηση των χρηματικών μέσων του οργανισμού πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τους καταστατικούς στόχους του⁷. Το ταμείο μπορεί να περιορίσει ή να αρνηθεί τη χορήγηση των πόρων του, αν ένα κράτος - μέλος παραθβιάσει την επιταγή. Η χρηματοδότηση εκτεταμένους και συνεχούς εξαγωγής απαγορεύεται⁸, αλλά η χρυσή μερίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις⁹.

Εφόσον ο τρόπος χρήσης των πόρων του οργανισμού δεν είχε καθορισθεί με ακρίβεια από το ιδρυτικό σύμφωνο, το Εκτελεστικό Συμβούλιο, με απόφασή του στις 13 Φεβρουαρίου 1952, καθόρισε ότι οι χώρες - μέλη δικαιούνται, εκτός από μερικές εξαιρέσεις, να λαμβάνουν πόρους από τον οργανισμό, μόνο μέχρι το σημείο στο οποίο το ποσό του εθνικού νομίσματος, στα χαρτοφυλάκια του ταμείου, να μην υπερβαίνουν το ποσοστό συμμετοχής του στα ταμειακά κεφάλαια¹⁰.

⁵Βλέπε Κεφάλαιο 1.4.

⁶Άρθρο 5, 2.

⁷Άρθρο 5, 3.

⁸Άρθρο 6, 1α.

⁹Άρθρο 6, 2.

¹⁰Τα λεγόμενα Quota.

Πιο συγκεκριμένα, κάθε χώρα - μέλος έχει το δικαίωμα: α) Να αγοράσει από το ταμείο ξένα νομίσματα, χωρίς περιορισμούς, μέχρι το 25% του ποσοστού συμμετοχής της¹¹. Αν κάποια άλλη χώρα - μέλος αγοράσει το εθνικό της νόμισμα, τότε το ποσοστό αυτό αυξάνεται αντίστοιχα. β) Να αγοράσει από το ταμείο ξένα νομίσματα, για την εξισορρόπηση του ισοζυγίου της, με ειδικές διευκολύνσεις, αν αφορούν συναλλαγές που αυξάνουν το απόθεμα του οργανισμού στο εθνικό της νόμισμα, περισσότερο από το 100% του ποσοστού συμμετοχής της, αλλά χωρίς, το απόθεμα, να ξεπερνά το 125% του ποσοστού συμμετοχής της. γ) Να αποκτή ξένα νομίσματα από το ταμείο, με την προϋπόθεση ότι η νομισματική ισορροπία της χώρας αναμένεται να ανέρθει σε εύλογα επίπεδα.

Το ανώτατο χρηματοδοτικό όριο μίας χώρα - μέλους έχει εξαντληθεί όταν το απόθεμα σε εθνικό νόμισμα μίας χώρας - μέλους φθάσει στο 200% του ποσοστού συμμετοχής της.

Ενώ η χρυσή μερίδα θεμελιώνει ένα αυτόματο τραβηχτικό δικαίωμα, όταν ξεπερνάτε αυτό το όριο επιχειρείται η σύνδεση των ταμειακών χορηγήσεων με οικονομικοπολιτικούς όρους, για να υποχρεωθούν οι χώρες - μέλη να εφαρμόσουν πολιτικές αποκαταστάσεως της νομισματικής ισορροπίας.

Η ιδρυτική συμφωνία ορίζει ρητά ότι η χρησιμοποίηση των πόρων του οργανισμού είναι προσωρινή, οι ταμειακές χορηγήσεις δεν είναι δυνατό να είναι ληξιπρόθεσμες πέρα από την πενταετία και η εξόφλησή τους θα γίνεται σε ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα, σε μετατρέψιμο συνάλλαγμα ή σε χρυσό.

Οι μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες, όμως, και οι νέες ανάγκες, εκτός από τα τραβηχτικά δικαιώματα, οδήγησαν στη δημιουργία κι άλλων πιστωτικών βοηθημάτων. Υπάρχει η συμψηφιστική χρηματοδότηση, στην οποία χορηγούνται συναλλαγματικές πιστώσεις σε χώρες - μέλη, που εξ' αιτίας της μεγάλης εξάρτησης τής εξωτερικής τους ισορροπίας από ορισμένα προϊόντα (συνήθως πρώτες ύλες), εμφανίζουν διακυμάνσεις στη διαμόρφωση του εξωτερικού ισοζυγίου τους. Κάτι αντίστοιχο κάνουν και οι πετρελαϊκές διευκολύνσεις, για κράτη - μέλη που έχουν επηρεασθεί από την άνοδο της τιμής του πετρελαίου.

Επίσης, υπάρχουν και οι υποσχέσεις παροχής πιστώσεων, όπου χώρες - μέλη αποκτούν αξιώσεις για προμήθεια συναλλάγματος σε πρώτη ζήτηση, που μπορούν να ασκήσουν χωρίς κάποιο περιορισμό, σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Και τέλος,

¹¹Χρυσή μερίδα.

οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να κάνουν χρήση των Γενικών Δανειακών Συμφωνιών, όπου τα μέλη του G10 προσφέρουν πρόσθετες πιστώσεις σε χώρες - μέλη με ασθενές εξωτερικό ισοζύγιο.

Ϊ Η εποπτεία των εθνικών νομισμάτων γίνεται συναρτήσεως είτε του δολαρίου, είτε του χρυσού¹² και μεταβάλλεται μόνο σε περιόδους “θεμελιώδους ανισορροπίας”¹³. Για να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε μεταβολή, πρέπει πρώτα να ερωτηθεί και να δώσει έγκριση το Δ.Ν.Τ. , ενώ μονομερής μεταβολή, χωρίς την έγκριση του οργανισμού, ενέχει κυρώσεις όπως στέρηση του δικαιώματος χρησιμοποίησης των ταμειακών πόρων και σε σοβαρές περιπτώσεις επιφέρει αποκλεισμό της χώρας - μέλους. Στην περίπτωση, όμως, που η μεταβολή είναι μικρότερη από το 10%, τότε δεν υπάρχουν αντιρρήσεις.

Αυτές οι ρυθμίσεις καθιέρωσαν ένα σύστημα προσαρμοζόμενων ισοτιμιών, που είχε ως αρχή τις σταθερές ισοτιμίες, οι οποίες μεταβάλλονταν μόνο ανά περιπτώσεις. Οι κρίσεις, όμως, των δεκαετιών του '70 και του '80, κλόνισαν τη βάση αυτού του συστήματος και ανάγκασαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο να αλλάξει τη στάση του όσον αφορά τις κυμαινόμενες ισοτιμίες, χωρίς όμως να εγκαταλείπεται η σκέψη επιστροφής στις σταθερές.

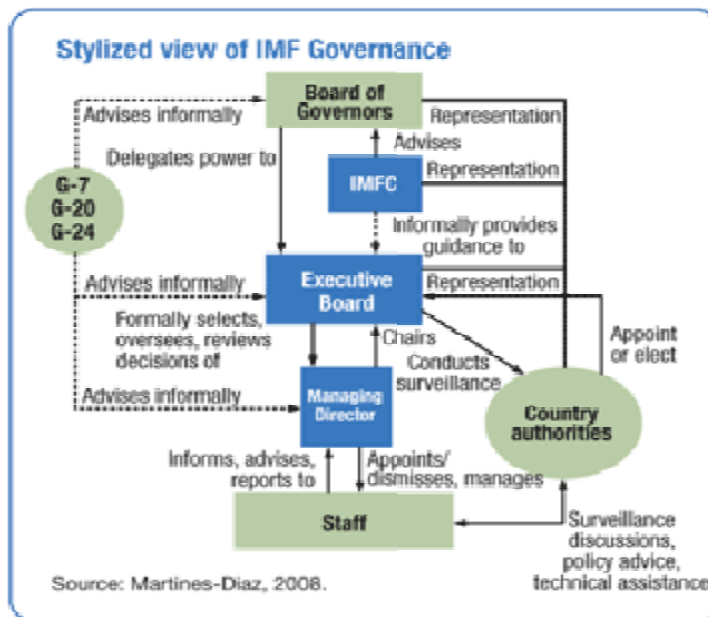
Ϊ Τέλος, απαγορεύονται η έναρξη και διατήρηση περιορισμών στις διεθνείς τρέχουσες συναλλαγές και η διάκριση στη μεταχείριση των νομισμάτων, χωρίς την έγκριση του Δ.Ν.Τ.¹⁴. Οι μόνοι περιορισμοί που επιτρέπονται είναι μόνο στη διεθνή κυκλοφορία κεφαλαίων.

¹²Άρθρο 4, 1.

¹³Άρθρο 4, 5.

¹⁴Άρθρο 8, 2 και 8, 3.

1.3 Διοικητική Διάρθρωση

του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Εικόνα 3: Το Οργανόγραμμα

▮ Συμβούλιο των Διοικητών

Το Συμβούλιο των Διοικητών είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Αποτελείται από ένα διοικητή και έναν αναπληρωτή διοικητή για κάθε χώρα - μέλος. Ο διοικητής διορίζεται από κάθε κράτος ξεχωριστά και είναι συνήθως ο Υπουργός Οικονομικών ή ο επικεφαλής της Κεντρικής Τράπεζας. Ενώ το Συμβούλιο των Διοικητών έχει μεταβιβάσει την πλειονότητα των αρμοδιοτήτων του στην Εκτελεστική Επιτροπή του Δ.Ν.Τ. , διατηρεί το δικαίωμα να εγκρίνει την αύξηση των ποσοστώσεων, την είσοδο νέων μελών, την υποχρεωτική αποχώρηση μελών και την τροποποίηση των άρθρων της συμφωνίας και των κανονισμών.

Το Συμβούλιο των Διοικητών είναι ο τελικός κριτής για θέματα που σχετίζονται

με την ερμηνεία των άρθρων του οργανισμού και εκλέγει, επίσης, ή διορίζει τους Εκτελεστικούς Διευθυντές. Οι ψηφοφορίες, συνήθως, γίνονται μέσω ταχυδρομείου.

Τα Διοικητικά Συμβούλια των Διοικητών του Δ.Ν.Τ. και της Παγκόσμιας Τράπεζας συνεδριάζουν μία φορά το χρόνο για να συζητήσουν το έργο των ιδρυμάτων τους. Οι συναντήσεις, οι οποίες λαμβάνουν χώρα κάθε Σεπτέμβριο ή Οκτώβριο, συνήθως πραγματοποιούνται στην Ουάσινγκτον για δύο συναπτά έτη και σε κάποια άλλη χώρα - μέλος τον τρίτο χρόνο. Περιλαμβάνουν δύο ημέρες συνεδριάσεων ολομέλειας, κατά τις οποίες οι διοικητές διαβουλεύονται μεταξύ τους και εκθέτουν τις απόψεις των χωρών τους, για τα τρέχοντα θέματα στα διεθνή οικονομικά και τη χρηματοδότηση. Επίσης, κατά τις συναντήσεις, τα Διοικητικά Συμβούλια των Διοικητών παίρνουν αποφάσεις για το πώς τα τρέχοντα διεθνή νομισματικά ζητήματα πρέπει να αντιμετωπισθούν και εγκρίνουν τις αντίστοιχες αποφάσεις.

Στις ετήσιες συνεδριάσεις συνήθως προεδρεύει ένας διοικητής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και ένας της Παγκόσμιας Τράπεζας, με την προεδρεία να αλλάζει μεταξύ των μελών κάθε χρόνο. Κάθε δύο χρόνια, κατά την περίοδο των συνεδριάσεων, οι Διοικητές της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Δ.Ν.Τ. εκλέγουν τους Εκτελεστικούς Διευθυντές, στα αντίστοιχα Εκτελεστικά Συμβούλια.

Π Υπουργικές Επιτροπές

Το Συμβούλιο των Διοικητών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου συνίσταται από δύο Υπουργικές Επιτροπές, τη Διεθνή Νομισματική και Δημοσιονομική Επιτροπή¹⁵ Και την Επιτροπή Ανάπτυξης.

Η Διεθνή Νομισματική και Δημοσιονομική Επιτροπή αποτελείται από 24 μέλη, που προέρχονται από το σύνολο των 187 διοικητών. Η δομή της αντανακλά εκείνη της Εκτελεστικής Επιτροπής και επομένως εκπροσωπεί όλες τις χώρες - μέλη του Δ.Ν.Τ. Συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο, μία κατά τη διάρκεια της άνοιξης και μία στις ετήσιες συνεδριάσεις και ασχολείται με θέματα κοινού ενδιαφέροντος, που επηρεάζουν την παγκόσμια οικονομία, αλλά και συμβουλεύει τον οργανισμό για την κατεύθυνση του έργου του. Στο τέλος των συναντήσεων, η επιτροπή, εκδίδει ένα κοινό ανακοινωθέν, που συνοψίζει τις απόψεις της. Οι ανακοινώσεις περιέχουν οδηγίες για το πρόγραμμα εργασίας του οργανισμού, κατά τη διάρκεια των έξι

¹⁵International Monetary and Financial Committee (IMFC) .

μηνών που μεσολαβούν μέχρι την επόμενη ανοιξιάτικη ή ετήσια συνεδρίαση. Επίσημες ψηφοφορίες δεν υπάρχουν καθώς λειτουργεί με ομοφωνία.

Η Επιτροπή Ανάπτυξης είναι μία κοινή επιτροπή, επιφορτισμένη με τη λειτουργία της παροχής συμβουλών προς τα Συμβούλια των Διοικητών του Δ.Ν.Τ. και της Παγκόσμιας Τράπεζας, σε θέματα που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη στις αναδυόμενες και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αποτελείται από 24 μέλη (συνήθως του Υπουργούς Οικονομικών και Ανάπτυξης) . Αντιπροσωπεύει το σύνολο των μελών του Δ.Ν.Τ. και της Παγκόσμιας Τράπεζας και κυρίως χρησιμεύει ως ένας τόπος δημόσιας συζήτησης για τη δημιουργία διακυβερνητικής συναίνεσης σε κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης.

Π Εκτελεστική Επιτροπή

Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελείται από 24 μέλη, τα οποία αντιπροσωπεύουν τις 188 χώρες - μέλη του Δ.Ν.Τ. , και φροντίζει για τις καθημερινές εργασίες του οργανισμού. Οι μεγάλες οικονομίες, όπως οι Η.Π.Α. και η Κίνα, έχουν τη δική τους θέση στο τραπέζι της επιτροπής, αλλά οι περισσότερες χώρες είναι χωρισμένες σε εκλογικές περιφέρειες, που εκπροσωπούν τέσσερις ή πέντε χώρες. Η μεγαλύτερη εκλογική περιφέρεια περιλαμβάνει είκοσι τέσσερις χώρες.

Η επιτροπή συζητά τα πάντα, από από τους υγειονομικούς ελέγχους των οικονομιών των χωρών - μελών, που διεξάγονται από το προσωπικό του Δ.Ν.Τ. , μέχρι τα ζητήματα οικονομικής πολιτικής που συνδέονται με την παγκόσμια οικονομία. Οι αποφάσεις εκδίδονται βάση ομοφωνίας, αλλά κάποιες φορές λαμβάνονται μέσω ψηφοφορίας. Στο τέλος των πιο επίσημων συζητήσεων εκδίδεται μία ανακοίνωση, η οποία συνοψίζει τις απόψεις της επιτροπής. Ανεπίσημες συναντήσεις μπορεί να πραγματοποιηθούν για να συζητηθούν περίπλοκα ζητήματα πολιτικής, ακόμα και σε προκαταρκτικό στάδιο.

Π Διευθύνοντας Σύμβουλος

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει ένα Διευθύνοντα Σύμβουλο, ο οποίος ηγείται του προσωπικού και είναι Πρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής. Τον βοηθάνε ο πρώτος Αναπληρωτής Διευθύνοντας Σύμβουλος και άλλοι δύο Αναπληρωτές Διευθύνοντες Σύμβουλοι. Η ομάδα διαχείρισης επιβλέπει το έργο του προσωπικού και διατηρεί υψηλά επίπεδα επικοινωνίας με τα μέλη των κυβερνήσεων, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τους μη κυβερνητικούς και άλλους

οργανισμούς. Για την εκλογή του Διευθύνοντα Συμβούλου υπεύθυνη είναι η Εκτελεστική Επιτροπή. Οποιοσδήποτε Εκτελεστικός Διευθυντής μπορεί να υποβάλει υποψηφιότητα για τη θέση. Όταν οι υποψήφιοι είναι περισσότεροι του ενός, όπως και συμβαίνει τα τελευταία χρόνια, τότε η Εκτελεστική Επιτροπή εκλέγει με ομοφωνία.

Π Διευθυντές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Βάσει άγραφου νόμου, ο Διοικητής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προέρχεται από την Ευρώπη, ενώ ο Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας από τις Η.Π.Α. Ο Διοικητής εγκρίνεται από τους Εκτελεστικούς Διευθυντές. Ο δεύτερος ιεραρχικά στον οργανισμό είναι κατά παράδοση, κι αυτός, από τις Η.Π.Α.

Το Δ.Ν.Τ. ελέγχεται, όπως θα δούμε παρακάτω, ως επί το πλείστον από τις “μεγάλες δυνάμεις” της Δύσης και δεδομένου ότι το βάρος ψήφου στην Εκτελεστική Επιτροπή καθορίζεται από την οικονομική συνεισφορά της εκάστοτε χώρας - μέλους στον οργανισμό, σπάνια εγκρίνονται αποφάσεις που να είναι αντίθετες με τα συμφέροντα των Η.Π.Α. και των μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών.

Σήμερα, Διοικητής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι η Christine Lagarde, ενώ την πεντάδα της ομάδας διαχείρισης συμπληρώνουν οι David Lipton, Naoyuki Shinohara, Nemat Shafik και Min Shu.

Πιο αναλυτικά:

Εικόνα 4: Διευθύνων Σύμβουλος, Christine Lagarde

Εντάχθηκε στο Δ.Ν.Τ. στις 5 Ιουλίου 2011. Την περίοδο πριν από την ένταξή της ήταν Υπουργός Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας της Γαλλίας.

Εικόνα 5: Ειδικός Σύμβουλος στο Διευθύνοντα Σύμβουλο, David Lipton

Εντάχθηκε στον οργανισμό τον Ιούλιο του 2011 και την 1^η Σεπτεμβρίου 2011 έγινε 'Α Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος. Τη περίοδο πριν την ένταξή του διετέλεσε Ειδικός Βοηθός του Προέδρου και Ανώτερος Διευθυντής Διεθνών Οικονομικών Υποθέσεων στο Εθνικό Οικονομικό Συμβούλιο των Η.Π.Α. και στο Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας, στο Λευκό Οίκο.

Εικόνα 6: Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Naoyuki Shinohara

Εντάχθηκε στο Δ.Ν.Τ. το Μάρτιο του 2010. Την περίοδο πριν την ένταξή του διετέλεσε Υφυπουργός Οικονομικών Διεθνών Υποθέσεων της Ιαπωνίας.

Εικόνα 7: Ειδικός Σύμβουλος στο Διευθύνοντα Σύμβουλο, Min Zhu

Εντάχθηκε στον οργανισμό το Μάιο του 2010. Στις 26 Σεπτεμβρίου 2011 έγινε Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος. Την περίοδο πριν την ένταξή του διετέλεσε Υποδιοικητής της Τράπεζας της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και στο παρελθόν εργάστηκε στην Παγκόσμια Τράπεζα.

Στον παρακάτω πίνακα ακολουθούν οι προηγούμενοι Διοικητές του Δ.Ν.Τ.

Ημερομηνία	Όνομα	Χώρα
6 Μαΐου 1946- 5 Μαΐου 1951	Camille Gutt	Βέλγιο
3 Αυγούστου 1951- 3 Οκτωβρίου 1956	Ivan Rooth	Σουηδία
21 Νοεμβρίου 1956- 5 Μαΐου 1962	Per Jacobsson	Σουηδία
12 Αυγούστου 1962- 30 Απριλίου 1963	David Collett	Ελβετία
1 Σεπτεμβρίου 1963- 31 Αυγούστου 1973	Pierre P. Schweitzer	Γαλλία
1 Σεπτεμβρίου 1973- 16 Ιουνίου 1978	Johannes Witteveen	Ολλανδία
17 Ιουνίου 1978- 15 Ιανουαρίου 1987	Jacques de Larosiere	Γαλλία

16 Ιανουαρίου 1987- 14 Φεβρουαρίου 2000	Michel Camdessus	Γαλλία
1 Μαΐου 2000- 4 Μαρτίου 2004	Horst Kohler	Γερμανία
7 Ιουνίου 2004- 31 Οκτωβρίου 2007	Rodrigo Rato	Ισπανία
1 Νοεμβρίου 2007- 5 Ιουλίου 2011	Dominique Strauss-Kahn	Γαλλία
<i>Πίνακας 1: Προηγούμενοι Διοικητές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου</i>		

1.4 Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα (SDRs¹⁶)

Η κάμψη της εμπιστοσύνης στο δολάριο και η μεγάλη ανάπτυξη των διεθνών συναλλαγών έκαναν αισθητή την ανάγκη μίας νέας ρύθμισης του όγκου και της διαρθρώσεως των διεθνών συναλλακτικών μέσων. Ύστερα από μία σειρά διασκέψεων και μελετών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου με τα μέλη του G20, αποφασίσθηκε, με κοινή συμφωνία, η συμπλήρωση του ιδρυτικού Συμφώνου του Ταμείου, με διατάξεις για την εισαγωγή των Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων. Η ισχύς της συμφωνίας ήταν στις 28 Ιουλίου 1969.

Σκοπός της νέας ρύθμισης ήταν η δημιουργία ενός μέσου διεθνών πληρωμών για τις συναλλαγές, μεταξύ των νομισματικών αρχών, που θα επέτρεπε στα νομισματικά μεγέθη να παρακολουθούν την πραγματική εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας και θα βοηθούσε στην αντιμετώπιση των προσωρινών διαταραχών του ισοζυγίου πληρωμών των χωρών - μελών.

Η κατανομή των Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων έγινε με βάση τα ποσοστά συμμετοχής των χωρών - μελών στο Δ.Ν.Τ. και είχε το χαρακτήρα διευρύνσεως των συναλλαγματικών τους αποθεμάτων. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη ελλειμμάτων του ισοζυγίου, μέχρι ποσοστού 70% σε ένα κυλιόμενο πενταετές διάστημα, δίχως οι δικαιούχοι να είναι υποχρεωμένοι να τα εξαγοράσουν αργότερα σε άλλο νόμισμα.

Οι κάτοχοι των Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων έχουν τις ακόλουθες δυνατότητες χρήσεως:

1. Συναλλαγές μεταξύ χωρών - μελών.

Τα μέλη έχουν το δικαίωμα να εξαγοράσουν, χρησιμοποιώντας τα Ειδικά τραβηκτικά Δικαιώματα, δικό τους νόμισμα από τα αποθέματα των άλλων μελών και να αποκτήσουν μετατρέψιμο νόμισμα κατευθείαν από τα άλλα μέλη, με τη δική

¹⁶Special Drawing Rights.

τους συγκατάθεση, ή υποβάλλοντας αίτηση στο Δ.Ν.Τ. Στην τελευταία περίπτωση, το Δ.Ν.Τ. καλεί τις χώρες με ισχυρά νομίσματα να αναλάβουν τα Ειδικά τραβηκτικά Δικαιώματα.

2. Συναλλαγές με την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών.

Οι Ευρωπαϊκές χώρες, που μετέχουν στο λογαριασμό Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων, μπορούν, από τον Ιανουάριο του 1974, να αγοράσουν συνάλλαγμα από την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, με διάστημα εξόφλησης ένα εξάμηνο.

3. Συναλλαγές με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Οι χώρες - μέλη μπορούν να εξαγοράσουν δικό τους νόμισμα από τα αποθέματα του οργανισμού και να πληρώσουν τόκους και τέλη.

Η αξία των δικαιωμάτων είχε υπολογισθεί, αρχικά, σε 0,888671 γραμμάρια του χρυσού, που αντιστοιχούσε τότε σε 1\$. Από την 1η Ιουλίου 1974, όμως, και με το πέρασμα των περισσότερων χωρών στην ελεύθερη διακύμανση, αποφασίστηκε ο υπολογισμός της ισοτιμίας τους με βάση ένα σταθμισμένο μέσο όρο, 16 εθνικών νομισμάτων. Από τότε οι ισοτιμίες σε Ειδικά τραβηκτικά Δικαιώματα των νομισμάτων όλων των χωρών παρακολουθούν τις εξελίξεις των αγορών συναλλάγματος.

1.5 Συστήματα Διάχυσης Δεδομένων (DDS)

Το 1995, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο άρχισε να εργάζεται για τη δημιουργία προτύπων διάχυσης δεδομένων, με στόχο να καθοδηγήσει τις χώρες - μέλη να δημοσιοποιούν στο κοινό τα οικονομικά τους στοιχεία. Η Διεθνής Νομισματική και Οικονομική Επιτροπή προσυπέγραψε τα πρότυπα, τα οποία χωρίζονται σε δύο συστήματα, το Σύστημα Διάχυσης Γενικών Δεδομένων¹⁷ και το Πρότυπο Διάχυσης Ειδικών Δεδομένων¹⁸.

Η Εκτελεστική Επιτροπή ενέκρινε τα δύο συστήματα, το 1996 και το 1997, ενώ ακολούθησαν τροποποιήσεις, που εκδόθηκαν στον αναθεωρημένο “Οδηγό στο Σύστημα Διάχυσης Γενικών Δεδομένων”¹⁹. Το σύστημα στοχεύει στη βελτίωση πολλών πτυχών των στατιστικών στοιχείων των χωρών.

Μερικοί οργανισμοί, καθώς και χώρες που δεν είναι μέλη του Δ.Ν.Τ. ,

¹⁷GDDS- General Data Dissemination System.

¹⁸SDDS- Special Data Dissemination Standard.

¹⁹Guide to the General Data Dissemination System.

συνεισφέρουν στατιστικά δεδομένα στα συστήματα, όπως:

- Το Χονγκ Κονγκ (στο GDDS)
- Οι Παλαιστινιακές Αρχές (στο SDDS)
- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (στο SDDS)
- Η Eurostat, για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση (στο SDDS)

Κεφάλαιο 2^ο

Τα Μέλη και τα Κριτήρια Ένταξης στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

2.1 Κριτήρια Ένταξης

Κάθε χώρα, ελεύθερη και κυρίαρχη, μπορεί να ζητήσει να ενταχθεί στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κάνοντας μία αίτηση. Η αίτηση θα εξετασθεί, πρώτα, από την Εκτελεστική Επιτροπή, η οποία θα υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο, με εισηγήσεις. Οι εισηγήσεις αφορούν το μερίδιο που αναλογεί στο υποψήφιο μέλος, τον τρόπο πληρωμής της συνδρομής και άλλους όρους και προϋποθέσεις για την ένταξη.

Αφού το Συμβούλιο των Διοικητών εγκρίνει την έκθεση, η αιτούσα χώρα οφείλει να λάβει τα απαραίτητα νομικά μέτρα, σύμφωνα με τη δική της νομοθεσία, ώστε να μπορέσει να υπογράψει τη σχετική συμφωνία με το Δ.Ν.Τ. και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως μέλος.

Το μερίδιο²⁰ ενός μέλους καθορίζει τη συνδρομή που πρέπει να πληρώνει, το βάρος της ψήφου του, την πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις και το μερίδιο σε Ειδικά τραβηκτικά Δικαιώματα.

Κανένα μέλος δε μπορεί να αυξήσει ή να μειώσει μονομερώς το μερίδιό του. Η οποιαδήποτε αυξομείωση πρέπει να εγκριθεί, προηγουμένως, από την Εκτελεστική Επιτροπή. Για παράδειγμα, το 2001 δεν επιτράπηκε στην Κίνα να αυξήσει το μερίδιό της όσο επιθυμούσε, ώστε να παραμείνει στο επίπεδο της μικρότερης

²⁰Quota.

οικονομίας των G71.

2.2 Τα Μέλη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Όπως προαναφέρθηκε, για να γίνει δεκτή μία χώρα πρέπει να είναι ελεύθερη και κυρίαρχη. Ο οργανισμός απαριθμούσε, το 2000, 182 μέλη, ενώ το 2012 είχαν αυξηθεί στα 188, με τελευταίο το Νότιο Σουδάν.

Οι χώρες που υπόγραψαν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1945, θεωρούνται “Original members”, σύμφωνα με το Άρθρο II, Ενότητα 1. Αυτές είναι οι: Βέλγιο, Βολιβία, Καναδάς, Κίνα, Κολομβία, Τσεχοσλοβακία²², Αίγυπτος, Αιθιοπία, Γαλλία, Ελλάδα, Ονδούρα, Ισλανδία, Ινδία, Ιράκ, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Φιλιππίνες, Νότιος Αφρική, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Γιουγκοσλαβία²³, Δομινικανή Δημοκρατία, Ισημερινός, Γουατεμάλα, Παραγουάη, Ιράν, Χιλή, Μεξικό και το Περού. Η Κόστα Ρίκα, η Πολωνία, η Βραζιλία, η Ουρουγουάη και η Κούβα²⁴ υπόγραψαν τα άρθρα πριν από την εν λόγω ημερομηνία, αλλά η ιδιότητα του μέλους τέθηκε σε ισχύ με την κατάθεση των εγγράφων αποδοχής τους.

Το Ελ Σαλβαδόρ, η Νικαράγουα, ο Παναμάς, η Δανία και η Βενεζουέλα είναι οι χώρες που προσχώρησαν στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τον αμέσως επόμενο χρόνο από την ίδρυση του (μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1946), με την απόφαση IM-9, του Συμβουλίου των Διοικητών.

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '40, εισέρχονται άλλες 10 χώρες. Ανάμεσά

²¹Η μικρότερη οικονομία των G7 είναι ο Καναδάς.

²²Η Τσεχοσλοβακία ανήκει στα “Original members”. Εξήλθε, όμως από το ταμείο στις 31 Δεκεμβρίου 1954, ενώ εισήλθε ξανά στις 20 Σεπτεμβρίου 1990. Την 1^η Ιανουαρίου 1993 η Τσεχοσλοβακία διαχωρίζεται σε δύο χώρες, τη Δημοκρατία της Τσεχίας και τη Δημοκρατία της Σλοβακίας και παραμένουν στον οργανισμό έως σήμερα.

²³Η Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας ήταν κι αυτή μία από τις ιδρύτριες χώρες του οργανισμού, με ημερομηνία ένταξης στις 27 Δεκεμβρίου 1945. Στις 14 Δεκεμβρίου 1992 συνεχίζει να συμμετέχει με την ονομασία Σερβία και Μαυροβούνιο και παράλληλα διασπάται σε μικρότερα κράτη. Έτσι η Κροατία και η Σλοβενία είναι οι δύο πρώτες χώρες που εντάσσονται στο Δ.Ν.Τ. , μετά τη διάσπαση, στις 15 Ιανουαρίου 1993. Ακολουθεί η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στις 21 Απριλίου 1993 και τέλος η Βοσνία- Ερζεγοβίνη, που εισέρχεται στον οργανισμό στις 20 Δεκεμβρίου 1995.

²⁴Η Κούβα έχει αποσυρθεί από το Δ.Ν.Τ. από τις 2 Απριλίου 1964.

τους η Τουρκία, με ημερομηνία εισόδου στις 11 Μαρτίου 1947, η Ιταλία στις 27 Μαρτίου 1947 και η Αυστρία στις 27 Αυγούστου 1948.

Τη δεκαετία του '50 τα μέλη του οργανισμού αυξάνονται κατά 23 χώρες. Μέσα σε αυτές είναι η Ιαπωνία, με ημερομηνία εισόδου στις 13 Αυγούστου 1952, η Γερμανία στις 14 Αυγούστου 1952, η Σαουδική Αραβία στις 26 Αυγούστου 1957 και η Ισπανία στις 15 Σεπτεμβρίου 1958.

Τη δεκαετία του '60 η διαδικασία ένταξης χωρών συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό, καθώς μέχρι το τέλος της έχουμε αύξηση των μελών κατά 48 χώρες. Ανάμεσά τους είναι η Πορτογαλία, που εντάχθηκε στις 29 Μαρτίου 1961 και η Κύπρος στις 21 Δεκεμβρίου 1961. Αξιοσημείωτο γεγονός είναι η επανένταξη της Ινδονησίας στις 21 Φεβρουαρίου 1967, καθότι είχε αποσυρθεί από τον οργανισμό στις 17 Αυγούστου 1965, μετά από την πρώτη της ένταξη στις 15 Απριλίου 1954.

Τέλος, από τη δεκαετία του '70 έως και σήμερα εντάσσονται 76 χώρες ακόμα. Ενδεικτικά, εισέρχονται στις 29 Δεκεμβρίου 1970 τα Μπαρμπάντος, στις 8 Σεπτεμβρίου 1972 το Κατάρ, στις 8 Μαΐου 1982 η Ουγγαρία, την 1^η Ιουνίου 1992 η Ρωσική Ομοσπονδία, ύστερα από τη πτώση της ΕΣΣΔ το 1991 και τελευταίο το Νότιο Σουδάν στις 18 Απριλίου 2012.

2.3 Ποσοστά Συμμετοχής των Μελών και Δικαίωμα Ψήφου

Κάθε χώρα που γίνεται μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αποκτά μία ποσόστωση, που υπολογίζεται βάση του μεγέθους της οικονομίας της. Βάση αυτής της ποσόστωσης υπολογίζεται η χρηματοδοτική συνεισφορά της εκάστοτε χώρας - μέλους στον οργανισμό, η ισχύς της ψήφου της και η πρόσβασή της στα χρηματοδοτικά προγράμματα του Δ.Ν.Τ. Το ποσοστό της Ελλάδας ανέρχεται στο 0,38%.

Οι ποσοτώσεις, όμως, έχει συμφωνηθεί να μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με τις ραγδαίες παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις, διότι μπορεί οι υπάρχουσες να είναι παραπλανητικές. Για αυτό το λόγο, για οποιαδήποτε αλλαγή στις ποσοτώσεις απαιτείται ευρεία ομοφωνία²⁵. Επίσης γίνονται συζητήσεις για να υπάρξει πιο δίκαιη αντιπροσώπευση κάποιων σημαντικών οικονομιών, όπως είναι αυτή της Κίνας, ή της Βραζιλίας.

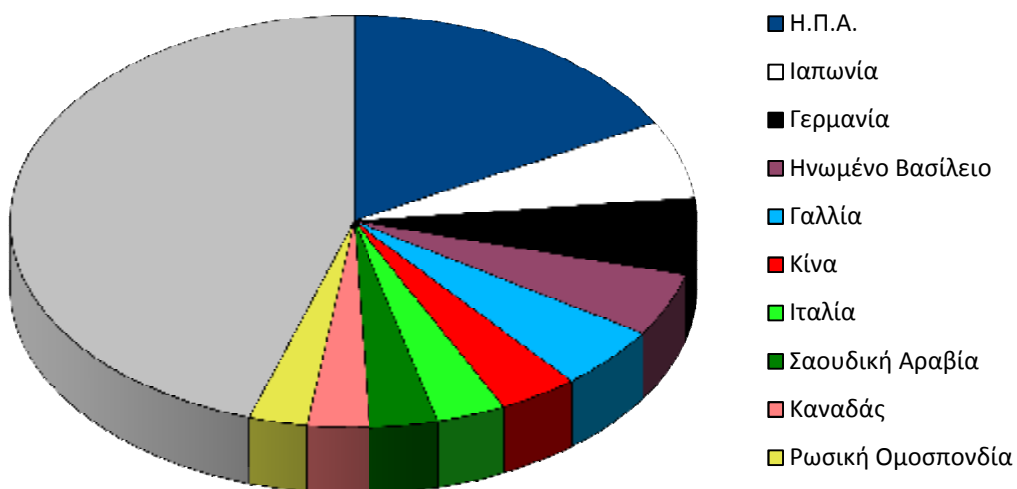
²⁵Πλειοψηφία 85%.

Παρακάτω ακολουθεί ο πίνακας με τις 10 χώρες - μέλη που έχουν τις μεγαλύτερες ποσοστώσεις στον οργανισμό:

Χώρες	Συνολική Ποσόστωση	Ποσοστό Ψήφων	Αριθμός Ψήφων
Η.Π.Α.	17,09%	16,79%	371743
Ιαπωνία	6,13%	6,02%	133378
Γερμανία	5,99%	5,88%	130332
Ηνωμένο Βασίλειο	4,94%	4,86%	107635
Γαλλία	4,94%	4,86%	107635
Κίνα	3,72%	3,66%	81151
Ιταλία	3,25%	3,20%	70805
Σαουδική Αραβία	3,21%	3,17%	70105
Καναδάς	2,93%	2,89%	63942
Ρωσική Ομοσπονδία	2,74%	2,70%	59704

Πίνακας 2: Ποσοστώσεις Χωρών στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Διάγραμμα Ποσοστώσεων

2.4 Ο Ρόλος των Η.Π.Α.

Όπως προαναφέρθηκε, το δικαίωμα ψήφου επί των αποφάσεων καθορίζεται από το ποσό που θα καταθέσει μία χώρα - μέλος στον οργανισμό. Όμως, το ποσό αυτό καθορίζεται μέσω διαπραγματεύσεων, διότι μονομερώς καμία χώρα - μέλος δε μπορεί να καταθέσει όσο εκείνη θέλει, έτσι ώστε να αποκτήσει σημαντικά δικαιώματα ψήφου. Παράδειγμα αυτού είναι η Κίνα, που ενώ είναι η δεύτερη

μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, έχει ποσοστό ψήφου μόλις 3,66%.

Ως επί το πλείστον, για κάθε σημαντική απόφαση στο Δ.Ν.Τ. , απαιτείται ευρεία ομοφωνία, δηλαδή πλειοψηφία - 85% των ψήφων. Άρα όποια χώρα - μέλος κατέχει, το λιγότερο, το 15%, διαθέτει το δικαίωμα να ασκεί βέτο. Αυτό το δικαίωμα το κατέχουν οι Η.Π.Α., με ποσοστό 16,79%.

Από την ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το απαραίτητο ποσοστό για την άσκηση τού δικαιώματος τού βέτο ήταν διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε οι Η.Π.Α. να ελέγχουν τις αποφάσεις του οργανισμού. Αρχικά ήταν διαμορφωμένο στο 60%, με τις Η.Π.Α. να κατέχουν το 65%, και τη δεκαετία του '70 ανερχόταν στο 20%, με τις Η.Π.Α. να κατέχουν το 25%.

Άρα οι Η.Π.Α. έχουν τον τελευταίο λόγο για τις σημαντικές αποφάσεις του οργανισμού, κάτι για το οποίο έχουν κατηγορηθεί από πολλούς ανθρώπους του χώρου.

Κεφάλαιο 3^ο

Η Σχέση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας

3.1 Ο Διαχωρισμός των Λειτουργιών των Δύο Οργανισμών

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα είναι δύο αδερφικοί οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών. Η δημιουργία τους ήταν αποτέλεσμα της διεθνούς διάσκεψης του Bretton Woods. Ο κοινός τους στόχος είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των χωρών - μελών και η παγκόσμια συνεργασία και ανάπτυξη, που θα οδηγήσουν σε μία πιο σταθερή και ευημερούσα παγκόσμια οικονομία. Για την επίτευξη του στόχου, οι δύο οργανισμοί αλληλοσυμπληρώνονται, με το Δ.Ν.Τ. να δίνει έμφαση στην εξασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και την Παγκόσμια Τράπεζα να επικεντρώνεται στη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη και στη μείωση της φτώχειας.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προωθεί τη διεθνή νομισματική συνεργασία και παρέχει πολιτικές συμβουλές και τεχνική βοήθεια, για να βοηθήσει τις χώρες - μέλη να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν ισχυρές οικονομίες. Επίσης δίνει δάνεια για την επίλυση των προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών, όταν η χρηματοδότηση, σε προσιτούς όρους, δε μπορεί να επιτευχθεί από άλλες πηγές. Τα δάνεια αυτά έχουν μικρή διάρκεια και χρηματοδοτούνται κυρίως από τις εισφορές των μελών. Το προσωπικό του οργανισμού είναι κατά κύριο λόγο οικονομολόγοι, με μεγάλη πείρα σε μακροοικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές.

Από την άλλη πλευρά, η Παγκόσμια Τράπεζα, όπως προείπαμε, προωθεί τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας. Αυτό το επιδιώκει με την παροχή τεχνικής και οικονομικής υποστήριξης, βοηθώντας τις χώρες να μεταρρυθμίσουν συγκεκριμένους τομείς ή να υλοποιήσουν συγκεκριμένα έργα, όπως την οικοδόμηση σχολικών κτιρίων ή νοσοκομείων. Η βοήθεια της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι γενικά μακροπρόθεσμη και χρηματοδοτείται από τις εισφορές των μελών και από την έκδοση ομολόγων. Το προσωπικό του οργανισμού είναι ειδικό σε συγκεκριμένα θέματα και τομείς.

3.2 Η Συνύπαρξη των Δύο Οργανισμών

Η συνεργασία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι τακτική και σε πολλά επίπεδα, για την παροχή βοήθειας στις χώρες - μέλη, και συμμετέχουν σε πολλές κοινές πρωτοβουλίες. Οι όροι συνεργασίας τους απορρέουν από τη συνθήκη του 1989, για την εξασφάλιση μιας αποτελεσματικής συνεργασίας σε τομείς που οι αρμοδιότητες αλληλοεπικαλύπτονται. Εκτός όμως από τους όρους της συνθήκης, υπάρχει η Επιτροπή Εξωτερικών Αναθεωρήσεων, που έχει αναλάβει μια συνολική αναθεώρηση της συνεργασίας του Δ.Ν.Τ. και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η Επιτροπή συστήνει τον τρόπο με τον οποίο οι δύο αδερφοί οργανισμοί θα συνεχίσουν να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες της παγκόσμιας κοινότητας, μέσω της αποτελεσματικής και αποδοτικής συνεργασίας.

Η συνεργασία ενισχύεται με τακτικές συνεδριάσεις των επιτελείων των δύο οργανισμών, καθώς επίσης και με συνεχείς ανταλλαγές πληροφοριών. Το Δ.Ν.Τ. αξιολογεί τη γενική οικονομική κατάσταση μίας χώρας και τις πολιτικές που χρησιμοποιούνται, μέσω υποδείξεων της Παγκόσμιας Τράπεζας, για την ουσιαστική ανάπτυξη έργων και μεταρρυθμίσεων. Η Παγκόσμια Τράπεζα, από την άλλη, συμβουλεύει με τη σειρά της τις χώρες, με βάση τις διαρθρωτικές και τομεακές μεταρρυθμίσεις που προτείνει το Δ.Ν.Τ. Ακόμα, το προσωπικό των δύο οργανισμών συνεργάζεται για τη συμμετοχή στα δανειοδοτικά προγράμματα.

Ο Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας και ο Διευθύνων Σύμβουλος του Δ.Ν.Τ. συνεδριάζουν τακτικά, για τα κατά καιρούς μεγάλα ζητήματα, καθώς επίσης και για κοινές δηλώσεις ή για τη δημοσίευση ενός κοινού άρθρου στον παγκόσμιο τύπο.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, το Δ.Ν.Τ. και η Παγκόσμια Τράπεζα ξεκίνησαν από κοινού δύο μείζονες πρωτοβουλίες, για να βοηθήσουν τις φτωχές χώρες. Έτσι, το 1996 εισήγαγαν το πρόγραμμα Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative²⁶, για να μειώσουν τις επιβαρύνσεις των χρεών των φτωχών υπερχρεωμένων χωρών. Το 1999, ξεκίνησαν το πρόγραμμα

²⁶ Πρωτοβουλία για την ελάφρυνση του χρέους των υπερχρεωμένων φτωχών χωρών. <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>

Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP)²⁷, το οποίο έδινε έμφαση στη μείωση της φτώχειας και είχε ως στόχο να παρέχει σύνδεση μεταξύ των δημοσίων δράσεων, να υποστηρίζει τους δωρητές και να καλύπτει τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών²⁸, οι οποίοι αποβλέπουν, στο διάστημα 1990- 2015, μείωση της φτώχειας κατά το ήμισυ. Το PRSP στήριζε τον δανεισμό μέσω του HIPC, με ευνοϊκούς όρους, από την Παγκόσμια Τράπεζα και το Δ.Ν.Τ. Το 1999, επίσης, εισήχθη το Πρόγραμμα Αξιολόγησης του Χρηματοπιστωτικού Τομέα²⁹, για να εντοπισθούν τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος των χωρών και να συστηθούν οι κατάλληλες πολιτικές αντιμετώπισης.

Το 2004, οι δύο οργανισμοί άρχισαν την Έκθεση Παρακολούθησης³⁰. Η GMR είναι ετήσια και έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση της προόδου των πολιτικών και των δράσεων, που απαιτούνται για την επίτευξη των MDG. Ακόμα, παρακολουθεί πόσο καλά οι αναπτυσσόμενες και οι ανεπτυγμένες χώρες και οι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί συμβάλουν στην ανάπτυξη της εταιρικής σχέσης και της στρατηγικής, για την επίτευξη των MDG, όπως επιβεβαιώθηκε στη σύνοδο του Monterrey, το Μάρτιο του 2002.

Στις ετήσιες συνεδριάσεις των διοικητικών συμβουλίων των δύο οργανισμών δημιουργείται ένα φόρουμ συνεργασίας, στο οποίο οι χώρες παρουσιάζουν τις απόψεις τους σχετικά με τα τρέχοντα ζητήματα της διεθνούς οικονομικής ζωής. Έπειτα, τα διοικητικά συμβούλια παίρνουν αποφάσεις για τους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων που προκύπτουν και εγκρίνουν τα αντίστοιχα ψηφίσματα.

Τέλος, κατά τη διάρκεια των εξαμηνιαίων συνεδριάσεων της Επιτροπής Ανάπτυξης συγκαλείται μία ομάδα από το Δ.Ν.Τ. και την Παγκόσμια Τράπεζα. Η Επιτροπή συστάθηκε το 1974 και έχει ως αντικείμενο την παροχή συμβουλών στους δύο οργανισμούς για θέματα που έχουν σχέση με την ανάπτυξη και με τους οικονομικούς πόρους που χρειάζονται για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών με χαμηλό εισόδημα.

²⁷ Poverty Reduction Strategy Papers. <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prsp.htm>

²⁸ Millennium Development Goals. (MDG)

²⁹ Financial Sector Assessment Program. (FSAP)

³⁰ Global Monitoring Report. (GMR)

Κεφάλαιο 4^ο

Μέσα και Προϋποθέσεις για Στήριξη

4.1 Μέσα Στήριξης

Τα βασικά μέσα στήριξης που διαθέτει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για να βοηθήσει τις χώρες- μέλη, που βρίσκονται σε κρίση, αλλά και να επιτύχει τους δικούς του στόχους είναι η Εποπτεία, η Τεχνική Βοήθεια κι Εκπαίδευση και ο Δανεισμός³¹.

4.1.1 ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Η Εποπτεία, σε κάθε χώρα - μέλος, είναι μία συνεχείς διαδικασία ελέγχου και συνομιλιών σχετικά με τις οικονομικές και νομισματικές πολιτικές της και είναι γνωστή ως διμερής διαβούλευση. Κατά τη διάρκειά της, μία ομάδα οικονομολόγων του οργανισμού επισκέπτεται τη χώρα - μέλος, προκειμένου να αξιολογήσει την οικονομική και χρηματοοικονομική πολιτική της κυβέρνησης και των στελεχών της Κεντρικής Τράπεζας της. Επίσης, η ομάδα συναντιέται συχνά και με Βουλευτές, εκπροσώπους επιχειρήσεων και εργατικά συνδικάτα. Στο τέλος της επίσκεψης, η ομάδα συντάσσει αναλυτικές αξιολογήσεις για την οικονομική ζωή της χώρας - μέλους και τις παρουσιάζει στη Διοίκηση του Δ.Ν.Τ. Εν συνέχεια, οι αξιολογήσεις προωθούνται για συζήτηση στην Εκτελεστική Επιτροπή. Η περίληψη της άποψης της Εκτελεστικής Επιτροπής προωθείται στην εκάστοτε κυβέρνηση και αναφέρει την ύπαρξη ή μη κινδύνων για την εγχώρια και διεθνή οικονομική σταθερότητα, που θα ανάγκαζαν σε αλλαγές και προσαρμογές στην οικονομική και νομισματική πολιτική.

Το Δ.Ν.Τ μπορεί να καλέσει και πολυμερείς διαβουλεύσεις³², που είναι ουσιαστικά συναντήσεις μικρών ομάδων χωρών, με συνήθως παρόμοιες συστημικά οικονομίες, προκειμένου να αντιμετωπισθούν προβλήματα με παγκόσμια και περιφερειακή σημασία. Για παράδειγμα, το 2006 πραγματοποιήθηκε πολυμερείς διαβούλευση μεταξύ των Η.Π.Α. , της Κίνας, της Ιαπωνίας, της Σαουδικής

³¹Κατιδιώτη Γ. Ευαγγελία, 2011, σελ. 20.

³²Multilateral Consultations.

Αραβίας και των χωρών της Ευρωζώνης με θέμα τις παγκόσμιες οικονομικές ανισότητες.

Η περιφερειακή εποπτεία περιλαμβάνει την εξέταση των πολιτικών που ακολουθούνται από ενώσεις, όπως η Ευρωζώνη³³, η Δυτικοαφρικανική Οικονομική και Νομισματική Ένωση³⁴ και άλλες. Οι περιφερειακές οικονομικές εκθέσεις περιλαμβάνουν τις οικονομικές εξελίξεις και τα βασικά ζητήματα πολιτικής σε Ευρώπη, Ασία, Υποσαχάρια Αφρική, Ειρηνικό και το δυτικό ημισφαίριο.

Η παγκόσμια εποπτεία περιλαμβάνει εκθέσεις από την Εκτελεστική Επιτροπή του Δ.Ν.Τ. , για τις οικονομικές τάσεις και εξελίξεις. Οι βασικές παρατηρήσεις περιλαμβάνονται σε εκθέσεις για την Παγκόσμια Οικονομία³⁵ και σε εκθέσεις για την Παγκόσμια Χρηματοοικονομική Σταθερότητα³⁶, οι οποίες εμπεριέχουν τις οικονομικές εξελίξεις, τις προοπτικές της οικονομίας και θέματα που αφορούν τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Και τα δύο είδη εκθέσεων δημοσιεύονται δύο φορές το χρόνο, με ενημερώσεις που είναι διαθέσιμες σε τριμηνιαία βάση.

4.1.2 Τεχνική Βοήθεια κι Εκπαίδευση

Η Τεχνική Βοήθεια κι Εκπαίδευση έχει σκοπό την ενδυνάμωση της ικανότητας των χωρών - μελών να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικές πολιτικές, δυναμώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις δεξιότητες των Υπουργείων, των Κεντρικών Τραπεζών και των στατιστικών υπηρεσιών.

Πιο αναλυτικά, η Τεχνική Βοήθεια αφορά τομείς όπως η δημοσιονομική πολιτική, η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, η νομοθεσία κι επίβλεψη του τραπεζικού και νομισματικού συστήματος, όπως για παράδειγμα θέματα που αφορούν τις Κεντρικές Τράπεζες, θέματα φορολογικής πολιτικής και διοίκησης και τα στατιστικά στοιχεία των χωρών - μελών.

Το Δ.Ν.Τ. , λόγω της συμμετοχής των περισσότερων χωρών σε αυτό, έχει αποκτήσει μεγάλη εμπειρία και γνώση, από τις επεμβάσεις που έχει πραγματοποιήσει. Ένα μεγάλο ποσοστό, περίπου το 80%, της βοήθειας που

³³Eurozone.

³⁴West African Economic and Monetary Union.

³⁵World Economic Outlook Reports.

³⁶Global Financial Stability Reports.

προσφέρει ο οργανισμός στοχεύει τις χώρες με χαμηλό εισόδημα, κυρίως τις χώρες της Ασίας και της υποσαχάριας Αφρικής.

Η τεχνική βοήθεια παίρνει διάφορες μορφές, ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε χώρας - μέλους. Το Δ.Ν.Τ. επισκέπτεται τις χώρες - μέλη για να συμβουλευτεί την Κυβέρνηση και τους αξιωματούχους της Κεντρικής Τράπεζας, για συγκεκριμένα θέματα. Η επίσκεψη είναι είτε βραχυχρόνια είτε για μεγαλύτερο διάστημα, προσφέροντας συνεχή καθοδήγηση.

Για την εξυπηρέτηση των χωρών - μελών ανά τον κόσμο έχουν δημιουργηθεί περιφερειακά κέντρα σε Γκαμπόν, Μάλι και Τανζανία για την Αφρική, στα Μπαρμπάντος για την Καραϊβική, στο Λίβανο για τη Μέση Ανατολή και στα νησιά Φίτζι για τα νησιά του Ειρηνικού. Στο πλαίσιο του μεταρρυθμιστικού προγράμματος του οργανισμού, το Δ.Ν.Τ. σχεδιάζει ακόμα τέσσερα περιφερειακά κέντρα Τεχνικής Βοήθειας σε Αφρική, Λατινική Αμερική και Κεντρική Ασία.

Ακόμα, προσφέρονται μαθήματα κατάρτισης, ειδικά για μέλη των Κυβερνήσεων και των Κεντρικών Τραπεζών σε κέντρα στην Ουάσινγκτον, στην Αυστρία, στην Κίνα, στη Βραζιλία, στην Ινδία, στη Σιγκαπούρη, στη Τυνησία και στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Εν τέλει, αυτό που επιτυγχάνεται μέσα από τις επίσημες, αλλά και τις ανεπίσημες, συμβουλές, την πολυμερή επιτήρηση και την παροχή τεχνικής βοήθειας, προς τις χώρες - μέλη, είναι η υιοθέτηση κατάλληλων κανόνων και μέτρων και υγιών πολιτικών, για την πρόληψη της εμφάνισης ανισορροπιών στο ισοζύγιο πληρωμών. Αλλά και αφότου έχουν εμφανισθεί ανισορροπίες, επιτυγχάνεται γρήγορη λήψη των κατάλληλων διαρθρωτικών μέτρων, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους, εφόσον είναι σε πρώιμο στάδιο.

4.1.3 Δανεισμός

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αρχικά, δανειοδοτούσε τις χώρες - μέλη για τη διατήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και για τη διευκόλυνση της προσαρμογής του ισοζυγίου πληρωμών και την αποκατάσταση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Αλλά, μετά από την κατάρρευση του λεγόμενου συστήματος του Bretton Woods, το Δ.Ν.Τ. σταμάτησε τη χρηματοδότηση για τη

διατήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Πιο πρόσφατα, η κύρια αιτία δανεισμού έγινε η αντιμετώπιση κρίσεων χρέους και τραπεζικών χρεοκοπιών. Επίσης πρέπει να επισημάνουμε ότι το Δ.Ν.Τ. δεν είναι μία τράπεζα, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, και άρα δε χρηματοδοτεί προγράμματα ανάπτυξης³⁷.

Το Δ.Ν.Τ. , όπως προείπαμε, λειτουργεί και ως μία πηγή άντλησης χρηματικών πόρων, για τις χώρες - μέλη που αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τη χρηματοδότηση του ισοζυγίου πληρωμών και δε μπορούν να αντλήσουν πόρους από τις αγορές κεφαλαίου με προσιτούς όρους. Οι εκάστοτε χώρες - μέλη, λοιπόν, χαράσσουν το μεταρρυθμιστικό- οικονομικό τους πρόγραμμα, που στηρίζεται στη χρηματοδότηση, σε άμεση συνεργασία με το Δ.Ν.Τ.³⁸, ενώ η συνέχιση ή μη της χρηματοδότησης εξαρτάται από την επιτυχή εφαρμογή αυτού του προγράμματος. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις απαιτούνται, συνήθως, διότι οι χώρες με σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία μπορούν να χρησιμοποιήσουν οικονομικές, νομισματικές και πολιτικές πρακτικές που θα οδηγήσουν το όλο σύστημα σε κρίση. Επίσης, τα προγράμματα έχουν σκοπό τη διόρθωση των συνθηκών που οδήγησαν στην οικονομική κρίση και έχουν, συνήθως διάρκεια έως και 3 χρόνια, ανάλογα με τη φύση των προβλημάτων της χώρας, αλλά μπορεί να ακολουθήσει ένα ακόμα πρόγραμμα, αν χρειαστεί. Η χρηματοδότηση δίνεται με τη μορφή δόσεων, με την προϋπόθεση ότι έχουν επιτευχθεί συγκεκριμένοι στόχοι από τα προγράμματα. Με αυτόν τον τρόπο επισημάνει ότι η οικονομική πολιτική μιας χώρας είναι στο σωστό δρόμο και καθησυχάζει τους επενδυτές και την επίσημη κοινότητα, βοηθώντας τη χώρα - μέλος να βρει πρόσθετη χρηματοδότηση από άλλες πηγές.

Στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, ο οργανισμός παρέχει χρηματοοικονομική στήριξη μέσω των δυνατοτήτων δανεισμού με ευνοϊκούς όρους. Για αυτό το λόγο, το Δ.Ν.Τ. , έχει διπλασιάσει τα όρια πρόσβασης των δανείων και με τον τρόπο αυτό ενισχύει το δανεισμό του στις φτωχότερες χώρες του κόσμου, με μηδενικά επιτόκια μέχρι το 2012.

Οι πόροι, που στηρίζουν τη δανειοδότηση των χωρών - μελών, αντλούνται από την καταβολή των μεριδίων (Quota) , που αντικατοπτρίζουν το οικονομικό μέγεθος της κάθε χώρας - μέλους και αναθεωρούνται κάθε πέντε χρόνια. Στην αρχή καθορίζονταν μέσω του υπολογισμού μίας συνάρτησης, με μεταβλητές όπως το εθνικό εισόδημα, η μέση ροή εισαγωγών και εξαγωγών και άλλα. Το μερίδιο που

³⁷ Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 17- 18.

³⁸ Τη λεγόμενη “συναίνεση της Ουάσινγκτον”.

καταβάλλει κάθε χώρα, καθορίζεται με την εισοδό της στο Δ.Ν.Τ. και προσδιορίζει, εκτός από τη βαρύτητα της ψήφου³⁹, το μέγεθος του δανείου που δικαιούται να λάβει.

Η πετρελαϊκή κρίση του '70 και η κρίση χρέους του '80 οδήγησε πολλές χώρες - μέλη μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος να δανειστούν από το Δ.Ν.Τ. Τη δεκαετία του '90 η διαδικασία της μετάβασης στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και οι κρίσεις στις αναδυόμενες οικονομίες οδήγησε σε περαιτέρω αύξηση της ζήτησης των πόρων του οργανισμού. Το 2004, οι καλοήθειες οικονομικές συνθήκες σε όλο τον κόσμο σήμαναν το ξεκίνημα της αποπληρωμής των δανείων προς το Δ.Ν.Τ. , αλλά με την οικονομική κρίση που δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. , με την κατάρρευση του ενυπόθηκου δανεισμού το 2008, που παρέσυρε και πολλές ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, το Δ.Ν.Τ. κλήθηκε να συνδράμει οικονομικά πολλές χώρες - μέλη, που έκαναν αίτηση για βοήθεια, ξανά. Έτσι, λόγω της αύξησης των δανειοδοτικών αναγκών, η εισφορά από τις πλούσιες οικονομίες στον οργανισμό τριπλασιάστηκε, ενώ το Δ.Ν.Τ. διατηρεί σήμερα προγράμματα σε 50 χώρες - μέλη και έχει δεσμεύσει περισσότερα από 325 δισεκατομμύρια αμερικανικά δολάρια, από την έναρξη της παγκόσμιας κρίσης.

Αξίζει να σημειωθεί πως οι τέσσερις στις πέντε χώρες - μέλη έχουν χρησιμοποιήσει τη βοήθεια του Δανεισμού τουλάχιστον μία φορά.

Κύρια Δανειοδοτικά Προγράμματα

Τα κύρια δανειοδοτικά προγράμματα είναι τέσσερα και τα οποία αναλύονται παρακάτω.

1. Stand by Arrangement (SBA)

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί ένα από τα βασικά προγράμματα χρηματοδότησης του Δ.Ν.Τ. από το 1952. Χρησιμοποιείται κυρίως από χώρες με σχετικά καλό οικονομικό παρελθόν. Τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί η χρήση του, αλλά παραμένει το πιο γνωστό σε χώρες με μέσο εισόδημα. Ο σκοπός του είναι η προσαρμογή του ισοζυγίου πληρωμών και η εκταμίευσή του γίνεται σε δόσεις, βάση των όρων που έχουν τεθεί. Τα μεγαλύτερα δάνεια έχουν δοθεί, διαχρονικά, από αυτό το πρόγραμμα.

³⁹Βλέπε κεφάλαιο 2.3.

2. Flexible Credit Line (FCL)

Αυτό το πρόγραμμα το χρησιμοποιούν χώρες με ισχυρούς οικονομικούς δείκτες και ιστορικό πραγματοποίησης των απαραίτητων πολιτικών, όποτε αυτές ήταν αναγκαίες. Εδώ οι εκταμίευση γίνεται μαζικά και όχι σε δόσεις, οπότε δίνει τη δυνατότητα στη δανειζόμενη χώρα να χρησιμοποιήσει το σύνολο του ποσού ανά πάσα στιγμή.

3. Extended Fund Facility

Το τρίτο αυτό πρόγραμμα χρησιμεύει σε χώρες που έχουν πρόβλημα στο ισοζύγιο πληρωμών και σχετίζονται με διαρθρωτικά προβλήματα. Η διάρκεια του μπορεί να επεκταθεί έως ότου οι μακροοικονομικές ανισορροπίες της χώρας - μέλους, που ζήτησε τη βοήθεια, να μην υφίσταται πλέον.

Τα μέτρα που συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα έχουν να κάνουν με τη βελτίωση της θέσης της χώρας στις αγορές και την εύρυθμη λειτουργία των θεσμών κι των φορέων, τη βελτίωση των φορολογικών και ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων, την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων καθώς και άλλα μέτρα.

4. Emergency Assistance

Το τελευταίο κύριο πρόγραμμα δανειοδότησης στοχεύει σε χώρες που το οικονομικό τους πρόβλημα προέρχεται από φυσικές καταστροφές ή από στρατιωτικές συγκρούσεις.

Δανεισμός σε Φτωχές Χώρες

Οι χώρες - μέλη με χαμηλό εισόδημα, όπως προαναφέρθηκε, μπορούν να δανειστούν από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με πολύ χαμηλά επιτόκια και με πολύ ευνοϊκούς όρους.

Για αυτό το σκοπό έχουν δημιουργηθεί δύο μηχανισμοί στήριξης. Ο “Poverty Reduction and Growth Facility”, που αποτελεί το κύριο μέσο με το οποίο επιδιώκεται να μειωθεί η φτώχεια σε αυτές τις χώρες και ο “Exogenous Shocks Facility”, που βοηθάει τις χώρες - μέλη να αντιμετωπίσουν γεγονότα όπως φυσικές καταστροφές, που είναι πέρα από κάθε έλεγχο κάθε κυβέρνησης και ασκούν σημαντική επίδραση στην οικονομία της χώρας, την άνοδο στις τιμές των τροφών

ή των καυσίμων και άλλα. Τα επιτόκια στους δύο αυτούς μηχανισμούς στήριξης κυμαίνονται γύρω στο 0,5% και η αποπληρωμή των δανείων γίνεται σε 5 έως 10 χρόνια.

Εκτός από τους παραπάνω μηχανισμούς στήριξης, οι φτωχές χώρες μπορούν να εγγραφούν σε μία από τις επόμενες δύο πρωτοβουλίες:

Ι Πρωτοβουλία για τις Βαριά Υπερχρεωμένες Φτωχές Χώρες⁴⁰.

Σε αυτή, οι πιστωτές παρέχουν ελάφρυνση χρέους με συντονισμένο τρόπο. Βασικός σκοπός του εγχειρήματος είναι η επαναφορά της σταθερότητας και η βιωσιμότητα του χρέους. Δημιουργήθηκε το 1996 και βελτιώθηκε το 1999.

Ι Πολυμερή Πρωτοβουλία για την Ελάφρυνση του Χρέους⁴¹.

Σε αυτή, το Δ.Ν.Τ., η Παγκόσμια Τράπεζα και το Αφρικανικό Ταμείο Ανάπτυξης, σε κοινή συνεργασία, διέγραψαν όλες τις απαιτήσεις τους από ορισμένες χώρες, με σκοπό να τις βοηθήσουν να αντεπεξέλθουν στους αναπτυξιακούς στόχους της νέας χιλιετίας και να αναπτυχθούν.

4.2 Προϋποθέσεις για Ένταξη σε Προγράμματα Στήριξης

Το 1950, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εισήγαγε προϋποθέσεις⁴² για παροχή βοήθειας στις χώρες - μέλη του. Αυτό έγινε αφενός για να δεσμευτούν οι χώρες να ακολουθήσουν το πρόγραμμα και αφετέρου για να διασφαλίσουν την επιστροφή των πόρων στο Ταμείο, από τις χώρες που δανείστηκαν⁴³.

Οι προϋποθέσεις, λοιπόν, είναι ο τρόπος με τον οποίο το Δ.Ν.Τ. προσπαθεί να επηρεάσει τις πολιτικές της χώρας - μέλους που ζητάει βοήθεια και να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση της με ένα πακέτο από μέτρα που θεωρούνται αναγκαία. Έτσι υιοθετούνται στοχευμένες πολιτικές και μεταρρυθμίσεις, που η χώρα - μέλος δε θα μπορούσε να πραγματοποιήσει από μόνη της.

Οι μεταρρυθμίσεις σκοπεύουν να βοηθήσουν τη χώρα - μέλος να ξεπεράσει τα προβλήματα χρέους της, έτσι ώστε να μπορέσει να “βγει στις αγορές” σε εύλογο

⁴⁰Heavily Indebted Poor Countries (HIPC).

⁴¹Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI).

⁴²IMF conditionality.

⁴³Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 29- 30.

χρονικό διάστημα. Ακόμα διασφαλίζεται ο κυκλικός ρόλος⁴⁴ των πόρων του Δ.Ν.Τ. . Ο χρόνος επιστροφής των πόρων στο Ταμείο κυμαίνεται από 3 έως 5 χρόνια και έτσι καθίσταται δυνατή η χρηματοδότηση άλλων χωρών - μελών στο μέλλον.

Βέβαια οι προϋποθέσεις που υποχρεώνεται να τηρήσει η χρίζουσα βοήθειας χώρα - μέλος δεν είναι συγκεκριμένες, αλλά διαμορφώνονται μέσα από διαπραγμάτευση. Όταν η οικονομία είναι μεγάλη τότε μπορεί να υπάρξει μία γκάμα επιλογών και εναλλακτικών από μέτρα, που πρέπει να παρθούν για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης. Επίσης είναι σχεδόν σίγουρο ότι μεταρρυθμίσεις, με τις οποίες δε συμφωνεί, δε γίνονται αποδεκτές, κάτι που μία μικρότερη οικονομία δεν έχει την ευχέρεια να κάνει.

Μέχρι τα μέσα του '70, οι προϋποθέσεις αφορούσαν το επίπεδο τη συνολικής ζήτησης⁴⁵. Δηλαδή, η αυξημένη ζήτηση αποτελούσε το σημαντικότερο παράγοντα για τη δημιουργία πληθωρισμού και αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους μίας χώρας. Για αυτόν το λόγο, ο περιορισμός της ήταν ο κυριότερος τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων. Ο χρόνος προσαρμογής της προβλεπόταν στον ένα χρόνο ή σε μικρότερο διάστημα.

Μετά τα μέσα του '70, έγινε αλλαγή προσέγγισης, σε μία πιο δομημένη και μακροπρόθεσμη, καθώς μία χώρα δε μπορούσε να προσαρμοσθεί σε ένα χρόνο.

Επίσης, μέχρι τη δεκαετία του '80 οι προϋποθέσεις στόχευαν και σε θέματα νομισματικής, εμπορικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Όμως, τα τελευταία χρόνια που οι πόροι μειώνονταν και παράλληλα οι δανεισμοί αυξάνονταν, οι προϋποθέσεις αυξάνονταν και οδηγούσαν τις χώρες - μέλη στη μη συμμόρφωση. Έτσι η αναθεώρηση και ο εξορθολογισμός τους έγινε επιτακτικός.

4.2.1 Νέες Οδηγίες Σχετικά με τις Προϋποθέσεις

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο ενέκρινε νέες οδηγίες σχετικά με τα κριτήρια ένταξης στις 20 Σεπτεμβρίου 2002⁴⁶. Πρόκειται για οδηγίες που ως στόχο τους έχουν τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των προϋποθέσεων, που θέτει το

⁴⁴Revolving role.

⁴⁵Monetary approach.

⁴⁶Ariel Buira, 2003, *The New Guidelines on Conditionality*.

Ταμείο, τονίζοντας τη σημασία των παρακάτω παραγόντων⁴⁷:

- a) Της εθνικής κυριαρχίας των προγραμμάτων, εννοώντας την ανάγκη εμπλοκής της ίδιας της χώρας - μέλους στο σχηματισμό του προγράμματος και στην εφαρμογή του, καθώς επίσης και την υπευθυνότητα της κυβέρνησης και των φορέων της.
- b) Φειδωλότητα στην εφαρμογή των μέτρων, δηλαδή μείωση των κριτηρίων, σε όσο το δυνατό μικρότερο αριθμό, και εστίαση σε μέτρα που θεωρούνται απαραίτητα, για να ξεπεραστεί το πρόβλημα, και κρίσιμα, για την επιτυχία του όλου προγράμματος που υιοθετείται.
- c) Προσαρμογή του προγράμματος στις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα, αναγνωρίζοντας τους παράγοντες που προκαλούν τα προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών.
- d) Σαφήνεια σε σχέση με το ποιά μέτρα πρέπει να εφαρμοστούν και ποιά θα είναι τα συμπληρωματικά που πιθανότατα θα πρέπει να ληφθούν.

Στις οδηγίες επισημαίνεται ότι τα προγράμματα που υποστηρίζει το Ταμείο έχουν συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές:

- Επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει μία χώρα - μέλος με το ισοζύγιο πληρωμών⁴⁸ της και με το δημόσιο χρέος⁴⁹ της, χωρίς να καταφύγει σε μέτρα που θα καταστρέψουν την εθνική ή τη διεθνή ευημερία.
- Επαναφορά της αξιοπιστίας της χώρας στις διεθνείς αγορές, με ταυτόχρονη προσπάθεια να διατηρηθεί η οικονομική ανάπτυξη.

4.2.2 Στόχοι των Προϋποθέσεων

4.2.2.1 Κύριοι Στόχοι

Οι στόχοι των προϋποθέσεων αποσκοπούν στο να βοηθήσουν τις χώρες - μέλη «να αποκτήσουν μεσοπρόθεσμα μια βιώσιμη κατάσταση πληρωμών, συνοδευόμενη από βιώσιμα επιτόκια δανεισμού, αναπτυξιακού ρυθμού στην

⁴⁷ Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 39.

⁴⁸ Οι συναλλαγές μιας χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο (εμπορικές και χρηματοοικονομικές ροές).

⁴⁹ Το άθροισμα όλων των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού στην ιστορία μιας χώρας.

οικονομία τους και ένα ελεύθερο σύστημα πληρωμών»⁵⁰. Βέβαια, αυτός ο συνδυασμός επιθυμητών αποτελεσμάτων δεν είναι πάντα επιτεύξιμος, με αποτέλεσμα το Ταμείο να δίνει κατά περιόδους βαρύτητα πότε στον έναν και πότε στον άλλο παράγοντα⁵¹.

- Προσαρμογή του ισοζυγίου πληρωμών

Όπως έχει προηγηθεί, το κύριο μέλημα του Δ.Ν.Τ. , διαχρονικά, ήταν το ισοζύγιο πληρωμών. Τα μεγέθη που είναι γνωστά στους απλούς πολίτες, σχετικά με αυτό, είναι το πλεόνασμα και το έλλειμμα του. Το πλεόνασμα περιγράφει την κατάσταση στην οποία οι εισροές υπερβαίνουν τις εκροές, ενώ το έλλειμμα την κατάσταση στην οποία οι εκροές συναλλάγματος υπερβαίνουν τις εισροές⁵².

Η μελέτη του ισοζυγίου δίνει χρήσιμα συμπεράσματα, ανάλογα το είδος του. Για παράδειγμα, το Εμπορικό Ισοζύγιο αντικατοπτρίζει το βαθμό ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται σε μία χώρα, σε σχέση με αυτά των άλλων. Το έλλειμμα που μπορεί να σημαίνει δύο πράγματα:

i. Τα προϊόντα που παράγει μία χώρα δεν είναι ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές και άρα δεν προτιμώνται από ξένους αγοραστές, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές της χώρας να είναι σχετικά χαμηλές.

ii. Τα προϊόντα που παράγει μία χώρα υστερούν ως προς την τιμή και την ποιότητα, με αποτέλεσμα οι εγχώριοι αγοραστές να στρέφονται σε εισαγόμενα, κάτι που αυξάνει τις εισαγωγές.

- Οικονομική Ανάπτυξη

Η ανάπτυξη, αρχικά, δεν περιλαμβανόταν στα πρώτα άρθρα⁵³ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ως σκοπός, αλλά εμφανιζόταν ως φυσικό επακόλουθο της προσπάθειας της εκάστοτε χώρας - μέλους για βιώσιμη οικονομία. Αντίθετα, σήμερα το Ταμείο έχει δώσει ίσο βάρος σε προσαρμογή και ανάπτυξη.

- Σταθερότητα Τιμών

Και αυτός ο παράγοντας δεν είχε συμπεριληφθεί στα αρχικά άρθρα του Δ.Ν.Τ. ως ξεχωριστός παράγοντας. Εντάχθηκε όμως στην πρώτη τροπολογία, το 1969,

⁵⁰Guiitan, 1980.

⁵¹Jacques J. Polak, 1991, *The changing nature of IMF conditionality*.

⁵²Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 35- 36.

⁵³Articles of Agreement.

στην οποία γινόταν λόγος για αποφυγή πληθωρισμού και αποπληθωρισμού.

4.2.2.2 Δευτερεύοντες Στόχοι

Τα τελευταία χρόνια, το Δ.Ν.Τ. έχει διευρύνει τους τομείς που μπορούν να θεωρηθούν σαν “στόχοι της πολιτικής του”, στις συζητήσεις με τις χώρες - μέλη που αναζητούν πίστωση. Παρακάτω παρουσιάζονται αναφορικά ορισμένοι από αυτούς τους νέους παράγοντες⁵⁴, οι οποίοι, όμως, θεωρούνται ως δευτερεύοντες στόχοι⁵⁵:

- i. Ο περιορισμός της φτώχειας
- ii. Το περιβάλλον
- iii. Ο περιορισμός των στρατιωτικών δαπανών

⁵⁴Jacques J. Polak, 1991, *The changing nature of IMF conditionality*.

⁵⁵Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 37.

Κεφάλαιο 5^ο

Οικονομικές Κρίσεις και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

5.1 Τα Είδη των Κρίσεων

Τα αίτια που οδηγούν την οικονομία μίας χώρας σε κρίση είναι διάφορα. Τα αδύνατα εγχώρια χρηματοοικονομικά συστήματα, οι ανισορροπίες στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και τα δημοσιονομικά ελλείμματα, τα υψηλά επιτόκια των αγορών, οι απότομες αυξήσεις των τιμών των βασικών ειδών, οι φυσικές καταστροφές και οι ένοπλες συρράξεις είναι μερικοί από αυτούς τους λόγους.

Οι κατηγορίες των κρίσεων διαχωρίζονται σε δύο μεγάλες:

a) Οικονομικές κρίσεις

Το χαρακτηριστικό τους είναι τα μεγάλα προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών. Αυτά οδηγούν σε πιέσεις κατά του νομίσματος μιας χώρας, πτώση της καταναλωτικής ζήτησης και των επενδύσεων, άνοδο της ανεργίας και μείωση των εισοδημάτων. Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η αύξηση της αβεβαιότητας στις χρηματοοικονομικές αγορές, η μείωση των τιμών των μετοχών και των ομολόγων και στις περιπτώσεις των εθνικών νομισμάτων, η υποτίμηση είναι σχεδόν επιτακτική.

b) Χρηματοοικονομικές κρίσεις

Είτε προέρχονται, είτε επηρεάζουν το χρηματοοικονομικό τομέα. Και σε αυτό το είδος αυξάνεται η αβεβαιότητα των αγορών και μειώνονται οι τιμές των μετοχών και των ομολόγων. Συνήθως πλήττεται η οικονομική δραστηριότητα και δημιουργούνται δυσκολίες στο τραπεζικό σύστημα και στο σύστημα πληρωμών.

Και στα δύο είδη, όταν η κρίση είναι μεγάλου μεγέθους, έχουμε βαθιά ύφεση, στάσεις πληρωμών και στάση εισροών κεφαλαίων⁵⁶.

⁵⁶Sudden stop.

5.2 Το Χρονικό της Οικονομικής Κρίσης του 2008

Η κρίση στην αγορά ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου⁵⁷ είναι τοποθετημένη στο καλοκαίρι του 2007. Αυτή, σε συνδυασμό με την αναστροφή της τάσης συνεχούς ανόδου των τιμών των ακινήτων στις Η.Π.Α. , είχε ως αποτέλεσμα τον κλυδωνισμό της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καθώς αρκετά ιδρύματα ήταν εκτεθειμένα σε πολύπλοκα δομημένα προϊόντα, που αν και είχαν βαθμολογηθεί με άριστα (AAA) από τις διάφορες εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου, ήταν σε μεγάλο βαθμό επισφαλείς⁵⁸.

Η διάγνωση της κρίσης και η έγκαιρη αντιμετώπισή της, για διάφορους λόγους, δεν έγινε. Έτσι δεν άργησε να εξαπλωθεί και στην Ευρώπη, με πρώτο θύμα της την επενδυτική τράπεζα “Northern Rock”, του Ηνωμένου Βασιλείου, το Σεπτέμβριο του 2007. Δεύτερο θύμα της ήταν η επίσης επενδυτική τράπεζα “Bear Stearns”, 5^η μεγαλύτερη στις Η.Π.Α. , που απέφυγε την πτώχευση μέσω της εξαγοράς της από την “J. P. Morgan”, το Μάιο του 2008, με τη μεσολάβηση της FED και την εγγύηση του αμερικανικού δημοσίου.

Η κοινή απόφαση των αμερικανικών αρχών έδειξε ότι ήταν έτοιμες να δράσουν όλες μαζί για να αποτρέψουν τυχόν συστημικούς κινδύνους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στον τραπεζικό τομέα, μακριά από δογματισμούς και ιδεολογικές αγκυλώσεις. Έτσι δημιουργήθηκε ένα εύφορο κλίμα που ακόμα και σοβαροί αναλυτές και διαμορφωτές πολιτικής, όπως υψηλής επιρροής στελέχη της Επιτροπής Ανοικτής Αγοράς⁵⁹ της FED, μιλούσαν για αντιστροφή της κρίσης. Το κλίμα αυτό συγκάλυψε, προσωρινά, όλα τα στοιχεία που έδειχναν ότι η παγκόσμια οικονομία δεν είχε να αντιμετωπίσει μόνο τη χρηματοπιστωτική κρίση αλλά και ακόμα δύο γεγονότα:

- i. Την άνοδο των τιμών των εμπορευμάτων, ιδίως του πετρελαίου και των τροφίμων.
- ii. Τις τρομερές ανισορροπίες που προκλήθηκαν στις αγορές κατοικία στις Η.Π.Α. , αλλά και σε ευρωπαϊκές αγορές όπως της Ιρλανδίας και τις Ισπανίας, από

⁵⁷Subprime loans.

⁵⁸Γσιντζιράκου Ανδρομάχη, 2010, σελ. 36

⁵⁹FOMC.

την ιδιαίτερα χαλαρή νομισματική πολιτική των περασμένων χρόνων.

Ακόμα, άργησε η διαπίστωση πως το ισχύων ρυθμιστικό πλαίσιο είχε αποδειχθεί ακατάλληλο και πως η παραβίασή του ήταν συστηματική. Παράλληλα, η αναζήτηση ολοένα και περισσότερο επικίνδυνων επενδυτικών ευκαιριών, από τους διαχειριστές των επενδυτικών κεφαλαίων που είχε καλλιεργηθεί από τα ιδιαίτερα χαμηλά επιτόκια, αντιστράφηκε απότομα σε αναζήτηση πιο ασφαλών επενδύσεων⁶⁰, προκαλώντας χάος στις αγορές χρήματος και σε αναδυόμενες οικονομίες.

Ο συνδυασμός όλων αυτών προκάλεσε ένα τριπλό σοκ. Έτσι οι αμερικανικές αρχές αποφάσισαν να παρέμβουν και να διασώσουν τις δύο ημιδημόσιες επιχειρήσεις χορήγησης στεγαστικών δανείων, Fannie May και Freddy Mac, αλλά παράλληλα αποφάσισαν να αφήσουν τη Lehman Brothers να πτωχεύσει⁶¹.

Με αυτήν την πτώχευση, προκλήθηκε πανικός και πάγωμα στη διατραπεζική αγορά, επεκτείνοντας ραγδαία την κρίση στην πραγματική οικονομία, μέσω του τραπεζικού συστήματος.

5.3 Η Απόκριση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Κρίση του 2008

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αποκρινόμενο στην κρίση, προέβη σε κινήσεις ώστε να βοηθήσει τις χώρες - μέλη που θα χρειαζόντουσαν επιπλέον βοήθεια. Αύξησε τους πόρους δανεισμού του, από περίπου 250 σε 750 δισεκατομμύρια δολάρια, έπειτα από τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν οι κορυφαίες αναδυόμενες και προηγμένες οικονομίες των G20, στη σύνοδο κορυφής του Λονδίνου, τον Απρίλιο του 2008. Ακόμα, μεταρρύθμισε τις διαδικασίες δανεισμού, προσφέροντας μεγαλύτερα ποσά και προσαρμόζοντας τους όρους του δανείου στις περιστάσεις κάθε χώρας - μέλους.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αποδείχθηκαν επίκαιρες κι έτσι το Ταμείο διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη μείωση του κινδύνου “δυσάρεστων” εξελίξεων καθώς επίσης και τη μείωση του κόστους δανεισμού για τις αναδυόμενες αγορές, που είχε αυξηθεί απότομα μετά την πτώχευση της Lehman Brothers, μέσω

⁶⁰Flying to quality.

⁶¹Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008.

της παροχής άμεσης οικονομικής στήριξης στις οικονομίες που επηρεάστηκαν.

Οι χώρες, που εμφάνισαν αδυναμίες και ήταν ευάλωτες στην παγκόσμια μείωση των ροών κεφαλαίων και των εμπορικών συναλλαγών, στράφηκαν για στήριξη στο Δ.Ν.Τ. Τα πολιτικά προγράμματα που θέσπισαν, και χρηματοδοτήθηκαν από το Ταμείο, στόχευαν στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της αγοράς και την παράλληλη αντιμετώπιση αυτών των αδυναμιών.

Έτσι, παρόλο που οι απώλειες στην παραγωγή, των χωρών - μελών που μπήκαν σε πρόγραμμα, ήταν μεγάλες, δεν είχαν μεγάλες διαφορές από άλλες χώρες αναδυόμενων αγορών με παρόμοιες αδυναμίες, όπως υψηλό έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Επίσης, η προσαρμογή των εξωτερικών ανισορροπιών υπήρξε πιο μετριοπαθής, σε σύγκριση με προηγούμενες κρίσεις, με μικρότερη συμπίεση της εγχώριας κατανάλωσης και των επενδύσεων, παρά το πολύ χειρότερο παγκόσμιο περιβάλλον. Αποφεύχθηκαν, έτσι, οι έντονες εκτινάξεις επιτοκίων και συναλλαγματικών ισοτιμιών, ελαχιστοποιώντας κάθε αρνητικό αντίκτυπο στα νοικοκυριά και στις εταιρείες, καθώς και οι τραπεζικές κρίσεις.

Η σπουδαιότητα της χρηματοδότησης

Η γρήγορη οικονομική βοήθεια, μεγάλης κλίμακας, στάθηκε σπουδαία, όσον αφορά τη στήριξη της εμπιστοσύνης της αγοράς και την αποφυγή έντονων υποτιμήσεων νομισμάτων. Τα προγράμματα θεσμοθετήθηκαν άμεσα και το μέγεθος των πακέτων των δανείων ήταν ανάλογο προς τις μεγάλες χρηματοδοτικές ανάγκες των εκάστοτε χωρών - μελών. Άξιο να σημειωθεί είναι ότι οι χρηματοδοτήσεις από το Δ.Ν.Τ. χρησιμοποιήθηκαν κυρίως στο δημόσιο τομέα, αλλά και στον ιδιωτικό, όπου ήταν αναγκαίο, και όχι απλώς για την ενίσχυση των αποθεμάτων των κεντρικών τραπεζών.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η επαρκής χρηματοδότηση δημιούργησε αρκετά περιθώρια για ένα μείγμα πολιτικής σχεδιασμένο για την καταπολέμηση της ύφεσης και επιτράπηκε η διεύρυνση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, ως απόκριση στην επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, σε αντίθεση με ό,τι είχε συμβεί σε παλαιότερες κρίσεις.

Οι μακροοικονομικές πολιτικές που σχεδιάστηκαν, για να συμβάλουν στην υπέρβαση της ύφεσης, στηρίχθηκαν από μέτρα για την αντιμετώπιση των αναγκών ρευστότητας των τραπεζικών καταθέσεων.

Το Ταμείο, επιπλέον, βοήθησε τις κυβερνήσεις να προωθήσουν μέτρα που μετρίασαν την απήχηση της κρίσης στα ευάλωτα μέλη της κοινωνίας.

Τέλος, οι προϋποθέσεις των προγραμμάτων επικεντρώθηκαν σε βασικές αδυναμίες, όπως η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και οι μεταρρυθμίσεις για τη διασφάλιση δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Αυτός ο λόγος, σε συνδυασμό με τη συγκρατημένη χρήση όρων στα δάνεια, συνέβαλαν στην αποδοχή των προγραμμάτων από τις κυβερνήσεις, με την ταχεία υλοποίηση των μέτρων στα περισσότερα προγράμματα.

Κεφάλαιο 6^ο

Προγράμματα Στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει στο ιστορικό του δεκάδες επεμβάσεις, για τη “σωτηρία” χωρών - μελών του με οικονομικά προβλήματα, οι οποίες συνοδεύτηκαν, εκτός από εξαθλίωση των χαμηλών οικονομικά στρωμάτων, με βαθιά πολιτική κρίση και κατάρρευση κυβερνήσεων. Οι κριτικές που έχει δεχθεί, για τις πολιτικές λιτότητας που επέβαλε σε διάφορες χώρες που ζήτησαν τη βοήθειά του, για δανεισμό με βιώσιμα επιτόκια, είναι πολλές. Και από τις χώρες - μέλη του αλλά και από το εσωτερικό του. Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά ορισμένες περιπτώσεις εκτός, αλλά και εντός, Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶².

6.1 Ενδεικτικά Παραδείγματα για Προγράμματα Στήριξης σε Χώρες Εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Μεξικό (1994)

Προκειμένου να μειώσει το έλλειμμα του προϋπολογισμού, ο πρόεδρος της χώρας εκδίδει ομόλογα σε μεξικανικό νόμισμα, συνδεδεμένα με το δολάριο. Η χώρα είχε σταθερή ισοτιμία με το δολάριο, αλλά στη δεδομένη χρονική στιγμή δε διέθετε αρκετά αποθέματα για να αποτρέψει μία κερδοσκοπική επίθεση. Στα τέλη του 1994, η κυβέρνηση, μετά από πιέσεις, άφηγε να κυμανθεί ελεύθερα η ισοτιμία αυτή, με αποτέλεσμα να προκληθεί πανικός πωλήσεων ομολόγων και το μεξικανικό πέσο να καταρρεύσει. Τότε, οι Η.Π.Α. και το Δ.Ν.Τ. έσπευσαν να αγοράσουν πέσος και να δώσουν εγγυήσεις δανείων ύψους 67,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων⁶³. Στις εκλογές του 2000, το Επαναστατικό Θεσμικό Κόμμα, του προέδρου Ερνέστο Σεντίγιο, έχασε τις εκλογές μετά από περίπου έναν αιώνα.

- Αϊτή (1994)

⁶² Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 44.

⁶³ Οι Η.Π.Α. 50 και το Δ.Ν.Τ. 17,5 δις.

Η Αϊτή έχει δεχθεί αρκετές φορές οικονομική βοήθεια από Η.Π.Α. , Ευρώπη και Καναδά. Το 1994 ήταν η χρονιά που συνεργάστηκε με το Δ.Ν.Τ.

Ο φυσικός πλούτος της χώρας δεν ήταν αρκετός για να αποπληρώσει το χρέος της και για αυτό το Ταμείο απαίτησε τη μείωση των δασμών για τις εισαγωγές ρυζιού, οι οποίοι προστάτευαν τους ντόπιους παραγωγούς. Έτσι, οι δασμοί μειώθηκαν από 30% σε 3% και στην αγορά εισήλθε φθηνό αμερικάνικο ρύζι. Κι ενώ προηγουμένως η χώρα εξήγαγε ρύζι, μετά την παρέμβαση οι ντόπιοι παραγωγοί καταστράφηκαν και δε μπορούσαν να ανταγωνιστούν το εισαγόμενο, που ήταν φθηνότερο.

Σήμερα, η χώρα εισάγει το περισσότερο ρύζι που καταναλώνει, ενώ την κατάσταση επιδείνωσε ακόμη περισσότερο ο πρόσφατος καταστροφικός σεισμός.

- Ταϊλάνδη (1997- 2000)

Η ασιατική κρίση, της περιόδου 1997- 2000, ξεκίνησε από την Ταϊλάνδη και εξαπλώθηκε, γρήγορα, στις γείτονες χώρες: Μαλαισία, Ινδονησία, Νότια Κορέα και Φιλιππίνες.

Το νόμισμα της Ταϊλάνδης άρχισε να δέχεται επίθεση “κερδοσκόπων”, οι οποίοι πόνταραν στην υποτίμηση του. Παρά την προσπάθεια της κυβέρνησης να υπερασπιστεί την ισοτιμία του νομίσματος, αυτό υποτιμήθηκε, με αποτέλεσμα η χώρα να βρεθεί σε δύσκολη οικονομική θέση και να ζητάει τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, λαμβάνοντας 20,9 δισεκατομμύρια δολάρια.

Το αντάλλαγμα που επιβλήθηκε από το Ταμείο ήταν ένα σκληρό πακέτο μεταρρυθμίσεων, ζητώντας παράλληλα την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Την ίδια περίοδο, το Δ.Ν.Τ. δανείζει 55 δισεκατομμύρια δολάρια στη Νότια Κορέα και 23 δισεκατομμύρια στην Ινδονησία. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη διάσωση που προσέφερε ο οργανισμός, μέχρι εκείνη την περίοδο, επιβάλλοντας μέτρα λιτότητας όπως την αύξηση των επιτοκίων και τη ρευστοποίηση των αφερέγγυων επιχειρήσεων.

Η υποτίμηση των νομισμάτων προκάλεσε απώλεια θέσεων εργασίας, αύξηση των τιμών, κύμα χρεοκοπιών, κοινωνικές αναταραχές και βίαιες εκδηλώσεις και έγινε η αφορμή να υπάρξει κίνδυνος για τη μεταφορά της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αξιο να σημειωθεί είναι η περίπτωση της Μαλαισίας, η οποία δεν αποδέχθηκε την παρέμβαση του Δ.Ν.Τ. και υιοθέτησε κάποιες πολιτικές που χαρακτηρίστηκαν από το Ταμείο ως “ανορθόδοξες”. Τελικά ήταν η πρώτη χώρα που ξεπέρασε την ασιατική κρίση.

- Βολιβία (1998- 2003)

Το 1998, η χώρα που ζήτησε δανειακή υποστήριξη ήταν η Βολιβία. Το ποσό που δόθηκε ήταν της τάξεως των 138 εκατομμυρίων δολαρίων. Και σε αυτήν την περίπτωση τα μέτρα δεν αργούν να ζητηθούν. Το Ταμείο ζητάει την ιδιωτικοποίηση του δικτύου ύδρευσης και των υδάτινων πόρων μιας επαρχίας. Η απόπειρα οδηγεί σε βίαιες συγκρούσεις και εξέγερση.

Το 2003, η χώρα ζητά και πάλι τη συνδρομή του οργανισμού. Το ποσό ανέρχεται στα 118 εκατομμύρια δολάρια. Το Δ.Ν.Τ. ζητά και πάλι ιδιωτικοποιήσεις, περικοπές 6,5% στον προϋπολογισμό, αύξηση της φορολογίας και μειώσεις των μισθών και των συντάξεων.

Το Φεβρουάριο του 2003, διαδηλώσεις, στην πρωτεύουσα Λα Πας, καταλήγουν σε μακελειό, με το στρατό να ανοίγει πυρ κατά των πολιτών, σκοτώνοντας 33 και τραυματίζοντας 200. Ο πρόεδρος, Σάντσεσ ντε Λοσάδα, φυγαδεύεται από το Προεδρικό Μέγαρο και με τηλεοπτικό μήνυμα αποσύρει την αύξηση της φορολογίας. Τον Οκτώβριο του 2003, τελικά, παραιτείται, ενώ το πολιτικό κλίμα συνεχίζει να είναι ασταθές και τα επόμενα χρόνια.

- Αργεντινή (1999- 2001)

Η συναλλαγματική κρίση του 1997, που έπληξε πολλές χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας, προκάλεσε ισχυρό πλήγμα στη φήμη του Δ.Ν.Τ. . Αυτό έγινε διότι ήταν εκείνο που είχε ζητήσει την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, που οδήγησε, μέσα από τα παιχνίδια των κερδοσκόπων, σε μεγάλες υποτιμήσεις των νομισμάτων αυτών των χωρών.

Το Δεκέμβριο του 2001, στην Αργεντινή, λίγο πριν τα Χριστούγεννα, η κυβέρνηση ανακοίνωσε τη μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 20% και ταυτόχρονα την απαγόρευση της ανάληψης, από τους τραπεζικούς λογαριασμούς, των ποσών που ξεπερνούσαν το 50% αυτών. Αυτά προκάλεσαν βίαιες εκδηλώσεις, καθώς τα μέτρα ανακοινώθηκαν μετά από μία τριετή

οικονομική ύφεση, που είχε μειώσει ήδη σε μεγάλο βαθμό το βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Η κυβέρνηση παραιτείται και η νέα κυβέρνηση, κάτω από συνθήκες πανικού, ανακοινώνει στάση πληρωμών του εξωτερικού χρέους⁶⁴ και την υποτίμηση του νομίσματός της σε σχέση με το αμερικανικό δολάριο⁶⁵.

Το Ταμείο προχώρησε σε συμφωνία με την Αργεντινή το 1991, για να αντιμετωπίσει τα μακροοικονομικά προβλήματά της και τις ανισορροπίες της, κυρίως στον υπερπληθωρισμό, εφόσον οι τιμές αυξάνονταν κάθε μήνα με διψήφιο ποσοστό. Τότε, οι εμπειρογνώμονες του Δ.Ν.Τ. πρότειναν τη σύνδεση του αργεντινικού πέσο με το αμερικανικό δολάριο. Αυτό το μέτρο οδήγησε σε θεαματική μείωση του πληθωρισμού και ταυτόχρονα ενισχύθηκε η οικονομική ανάπτυξη, λόγω της εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό και τις ευνοϊκές οικονομικές συγκυρίες, μέχρι το 1998. Σε αυτήν την περίοδο, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης έφτασε το 6%, από τους υψηλότερους στον κόσμο.

Όμως, με το καθεστώς αυτό, η χώρα ήταν υποχρεωμένη να ακολουθεί την ίδια νομισματική πολιτική των Η.Π.Α. , τη στιγμή που οι διαφορές των δύο οικονομιών ήταν τεράστιες. Για αυτό, όταν εμφανίστηκαν τα πρώτα προβλήματα στη διεθνή οικονομία, η Αργεντινή άρχισε να παρουσιάζει προβλήματα ανταγωνιστικότητας, που την ωθούσαν στην ύφεση. Το πρόβλημα έγινε ακόμα μεγαλύτερο μετά το 1998, αφού το δολάριο άρχισε να ανατιμάται με γρήγορους ρυθμούς και συγχρόνως υποτιμήθηκε το νόμισμα της Βραζιλίας, η οποία ήταν ο βασικός της εμπορικός εταίρος. Έτσι, η ανατίμηση του δολαρίου, εκείνη τη χρονική περίοδο, έφερε τη χώρα στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Για να ανακτήσει η χώρα την χαμένη της ανταγωνιστικότητα έπρεπε να αφήσει το νόμισμά της να υποτιμηθεί έναντι του δολαρίου. Αλλά η κυβέρνηση, σε συμφωνία με το Ταμείο, διατήρησε το συναλλαγματικό μοντέλο, επειδή φοβήθηκε ότι κάποια άλλη επιλογή πολιτικής θα οδηγούσε σε μεγάλες εκροές κεφαλαίων από τη χώρα.

Τα προβλήματα, μήνα με το μήνα, γινόντουσαν μεγαλύτερα και έτσι η ανεργία έφτασε στο 20% και 15 εκατομμύρια πολίτες οδηγήθηκαν στη φτώχεια.

Εν τέλει, τον Ιούλιο του 2004, το Δ.Ν.Τ. δημοσίευσε μία έκθεση αξιολόγησης για την περίπτωση της Αργεντινής. Σε αυτή παραδέχθηκε ότι έγιναν κάποιοι λανθασμένοι χειρισμοί, αλλά έριξε μεγάλο μερίδιο ευθύνης στην τότε κυβέρνηση,

⁶⁴Υψους 140 εκατομμυρίων δολαρίων.

⁶⁵Vildan Serin and Erisah Arican, 2007.

λέγοντας ότι προχώρησε σε χρεοκοπία δίχως τη συγκατάθεση του ιδίου και επίσης δε συμμορφώθηκε πλήρως με τις προϋποθέσεις του. Τα κύρια σημεία της έκθεσης είναι τα εξής:

- i. Έλλειψη σημαντικών διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία.
- ii. Εσφαλμένη εκτίμηση του χρέους.
- iii. Χαλαρή παρακολούθηση της δημοσιονομικής πολιτικής.
- iv. Μη έγκαιρη απαγκίστρωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος με το αμερικανικό δολάριο.

- Βραζιλία (1999)

Από το 1964 μέχρι το 1985, η Βραζιλία είχε δικτατορία. Συνολικά η χώρα, αυτήν την περίοδο, χρεώθηκε 100 δισεκατομμύρια δολάρια.

Έτσι, το Ταμείο κλήθηκε, το 1999 και το 2002, να χορηγήσει με δάνεια ύψους 41,5 δισεκατομμυρίων και 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων αντίστοιχα.

Το αντάλλαγμα που ζήτησε το Δ.Ν.Τ. ήταν η περικοπή 28 δισεκατομμυρίων δολαρίων στον προϋπολογισμό, το οποίο μεταφράστηκε σε απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων, ιδιωτικοποιήσεις και κατάργηση κοινωνικών προγραμμάτων.

Επιμένοντας σε αυτήν την αυστηρή νομισματική πολιτική, τα επιτόκια εκτινάχθηκαν μέσα σε μία μέρα στο 32%, με αποτέλεσμα πολλές επιχειρήσεις, με χρέη, να χρεοκοπήσουν.

6.2 Ενδεικτικά Παραδείγματα για Προγράμματα Στήριξης σε Χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Βρετανία (1976)

Το 1976, η κυβέρνηση της Βρετανίας αναγκάστηκε να ζητήσει δάνειο από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ύψους 2,3 δισεκατομμυρίων στερλινών. Το πρόβλημα της χώρας επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο όταν οι κυβερνήσεις προσπάθησαν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, με σκοπό την ανάπτυξη, αυξάνοντας το έλλειμμα του προϋπολογισμού.

Το αντάλλαγμα που ζητήθηκε από την πλευρά του Δ.Ν.Τ ήταν η μείωση των κρατικών δαπανών, η μείωση της ποσότητας του χρήματος και η μείωση της

πιστωτικής επέκτασης της χώρας.

- Ρουμανία (2009)

Στη Ρουμανία χορηγήθηκε δάνειο ύψους 12,9 δισεκατομμυρίων ευρώ, μετά από την έκκλησή της για βοήθεια, το Μάρτιο του 2009. Στόχος του προγράμματος ήταν η παροχή προστασίας κατά των συνεπειών της κρίσης.

Την περίοδο 2003 – 2008, το Α.Ε.Π. ξεπέρασε, κατά μέσο όρο, το 6,5%, λόγω των ξένων εισροών κεφαλαίου από ξένες τράπεζες. Όλα τα ξένα κεφάλαια τροφοδότησαν καταναλωτικές δαπάνες και οδήγησαν σε έξαρση επενδύσεων από τις τοπικές εταιρίες.

Η αύξηση του δανεισμού είχε ως αποτέλεσμα την έκθεση της χώρας στους κινδύνους της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Τα προβλήματα επεκτάθηκαν, επίσης, στη συναλλαγματική ισοτιμία, η οποία υποτιμήθηκε περίπου 16% έναντι του ευρώ τον Οκτώβριο του 2008. Το αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η ανάπτυξη να επιβραδυνθεί, κατά μέσο όρο, από 9% τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2008 και κατά 13% το τέταρτο τρίμηνο.

Έτσι, το Μάρτιο του 2009, το Δ.Ν.Τ. , η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Παγκόσμια Τράπεζα και άλλοι πολυμερείς οργανισμοί δεσμεύτηκαν να στηρίζουν τις προσπάθειες των αρχών για την ενίσχυση της οικονομίας.

Το Ταμείο ενέκρινε το ποσό που προείπαμε, των 12,95 δις, διάρκειας 24 μηνών, στο σύνολο ενός πακέτου ύψους 20 δις και βάση του προγράμματος, τα χρήματα θα συνέβαλαν στην παροχή προστασίας κατά των συνεπειών της ύφεσης.

- Ιρλανδία (2010)

Στις 16 Δεκεμβρίου του 2010, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ενέκρινε, στο πλαίσιο του πακέτου διάσωσης ύψους 85 εκατομμυρίων ευρώ, από το Δ.Ν.Τ. , την Ευρωπαϊκή Ένωση, ευρωπαϊκούς δανειστές και τα ταμειακά αποθέματα της Ιρλανδίας, τριετή χρηματοδότηση, συνολικού ύψους 22,5 εκατομμυρίων ευρώ.

Οι κύριοι στόχοι του πακέτου ήταν η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η ριζική αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και η διασφάλιση των δημόσιων οικονομικών.

Οι στόχοι, πιο αναλυτικά, ήταν οι εξής:

- Προσδιορισμός των τραπεζών εκείνων που παραμένουν βιώσιμες και

επιστροφή τους σε υγιή κατάσταση, μέσω της συρρίκνωσης και της αναδιοργάνωσης.

- Κεφαλαιακή αναδιάρθρωση των τραπεζών, οι οποίες θα ενθαρρύνονται να βασίζονται σε εισροές καταθέσεων και να χρηματοδοτούνται από τις αγορές.
- Ενίσχυση της εποπτείας των τραπεζών και εισαγωγή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου εξυγίανσης τους.

Κεφάλαιο 7^ο

Το Πρόγραμμα Στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Ελλάδα

7.1 Ένταξη της Ελλάδας σε Πρόγραμμα Στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, που ξέσπασε το 2008 στην Αμερική, επηρέασε σχεδόν όλες τις χώρες της Ε. Ε., αναγκάζοντάς τες να λάβουν άμεσα μέτρα για την έγκαιρη αντιμετώπισή της. Στην Ελλάδα, η επίδραση τής κρίσης έγινε αισθητή, περίπου, ένα χρόνο αργότερα⁶⁶. Η χώρα ήταν ήδη πολύ χρεωμένη και είχε χάσει περίπου το 25% της ανταγωνιστικότητάς της από τότε που υιοθέτησε το ευρώ. Στα τέλη του 2009, το γενικό δημόσιο έλλειμμα είχε φθάσει στο 15,4% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος είχε αυξηθεί σε περίπου 120% του ΑΕΠ. Επίσης, όλα τα προηγούμενα χρόνια, οι δαπάνες του δημόσιου τομέα είχαν αυξηθεί, ενώ παράλληλα είχαν μειωθεί τα έσοδά του⁶⁷.

Η παγκόσμια ύφεση, που ήρθε λίγο αργότερα, επιβράδυνε την οικονομική δραστηριότητα και αύξησε την ανεργία, με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί η ήδη

⁶⁶Κατιδιώτη Γ. Ευαγγελία, 2011, σελ. 48.

⁶⁷ <http://www.imf.org> , Ερωταπαντήσεις για την Ελλάδα.

άσχημη δημοσιονομική κατάσταση. Το κόστος χρηματοδότησης της Ελλάδας αυξήθηκε γρήγορα, επιβραδύνοντας το ήδη μεγάλο χρέος της.

Εν μέσω μιας καταρρέουσας οικονομίας, ένα μόλις βήμα πριν την πτώχευση, ακουγόταν πολύ έντονα το σενάριο προσφυγής της Ελλάδας στο Δ.Ν.Τ., για δανεισμό, με στόχο την έξοδο από τη δεινή οικονομική κατάσταση. Αυτό το ενδεχόμενο, όμως, προκάλεσε έντονες συζητήσεις και αντιφατικές αντιδράσεις στο εσωτερικό. Από τη μία ήταν οι υποστηρικτές, που έβλεπαν την προσφυγή σαν τη μοναδική λύση διάσωσης της χώρας, και από την άλλη οι πολέμοί της, που σε κάθε περίπτωση διακήρυτταν τα προβλήματα που θα επέρχονταν από μία τέτοια λύση.

Τα πιθανά σενάρια, που ακούγονταν σχετικά με την οικονομική βοήθεια, ήταν δύο:

- Προσφυγή στο Δ.Ν.Τ. , με τη συναίνεση της Ε. Ε.
- Διμερή, ή πολυμερή, δάνεια μόνο από την Ε. Ε. , με συμμετοχή ή μη της Γερμανίας, που ο ρόλος της, στην όλη στάση της Ευρώπης έναντι της Ελλάδας, ήταν καθοριστικός.

Επίσης, συζητούσαν το μοντέλο μεικτής παρέμβασης, που είχε υιοθετηθεί και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Λετονία, και αφορούσε την οικονομική ενίσχυση τόσο από την Ε. Ε. όσο και από το Ταμείο, αλλά και την Παγκόσμια Τράπεζα (με το Ταμείο, όμως, να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο).

Υπήρχε έντονη πεποίθηση ότι αρχικά η Ελλάδα χρησιμοποίησε την προσφυγή στο Δ.Ν.Τ. ως μέσο πίεσης στην Ε. Ε., ώστε να εξειδικεύσει και να επιταχύνει τις διαδικασίες του μηχανισμού στήριξης της και να ηρεμήσει με αυτόν τον τρόπο τις αγορές. Στην πραγματικότητα, ούτε στην Ελλάδα, ούτε στην Ευρώπη ακούγονταν ευχάριστα η προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Στην Ελλάδα, διότι η διαπραγματευτική της ισχύ, σε ό,τι αφορά τους όρους του δανεισμού, θα μειωνόταν, καθώς επρόκειτο για δανεισμό από τράπεζα και είναι προφανές ότι το Ταμείο θα επέβαλε τους όρους του, όπως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση δανεισμού από τράπεζα. Στην Ε. Ε. , διότι δεν ήθελε μία τέτοιου είδους ανάμειξη στους κόλπους της ευρωζώνης από τις Η.Π.Α., που έχουν καθοριστικό ρόλο στον οργανισμό.

Τα μέτρα, όμως, που σύστηνε η Ε. Ε. , με εκείνα που πρότεινε το Δ.Ν.Τ., είχαν πάρα πολλές ομοιότητες. Μέτρα, τα οποία, όπου κι αν εφαρμόστηκαν διευκόλυναν μεν τη χρηματοδότηση του ελλείμματος, αλλά βάθυναν την ύφεση. Μερικά από

αυτά ήταν:

- Αυξήσεις φόρων, με επίκεντρο τον Φ.Π.Α.
- Περικοπή φοροαπαλλαγών
- Μείωση προσωπικού
- Μειώσεις μισθών και συντάξεων
- Αναμόρφωση του ασφαλιστικού κ.α.

Παρόλο που το Φεβρουάριο του 2010, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Θ. Πάγκαλος έλεγε⁶⁸ ότι αποκλείεται το ενδεχόμενο προσφυγής της χώρας στο Δ.Ν.Τ., στις 23 Απριλίου 2010, ο Έλληνας πρωθυπουργός δήλωνε, από το Καστελόριζο, ότι έδωσε εντολή στον υπουργό οικονομικών για προσφυγή της Ελλάδας σε μηχανισμό στήριξης.

Έτσι, στις 9 Μαΐου του 2010⁶⁹, το Δ.Ν.Τ. ενέκρινε τριετές δάνειο ύψους 30 δις ευρώ, για την Ελλάδα, σαν μέρος κοινού χρηματοδοτικού πακέτου μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση ύψους 110 δις ευρώ, για να βοηθήσει τη χώρα να ξεπεράσει την, κρίση χρέους, να αναζωογονήσει την ανάπτυξη και να εκσυγχρονίσει την οικονομία.

Η κοινή χρηματοδότηση θα έδινε στην Ελλάδα την ευκαιρία να μη χρειαστεί να απευθυνθεί στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές, μέχρι τη λήξη του πακέτου, παρέχοντάς της πίστωση χρόνου για να μπορέσει να ορθοποδήσει και να επαναφέρει την οικονομία της σε επιθυμητά και ανοδικά επίπεδα.

Τα μέτρα, τα οποία κλήθηκε να πάρει η ελληνική κυβέρνηση ήταν:

- Αύξηση του Φ.Π.Α.
- Αύξηση των έμμεσων φόρων σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά
- Αύξηση των φόρων πολυτελείας
- Φορολόγηση σε τεχνικά και τυχερά παιχνίδια
- Αναπροσαρμογή των μισθών του δημόσιου τομέα με παράλληλη μείωση επιδομάτων
- Μηδενικές αυξήσεις αποδοχών
- Δημοσιοποίηση των δαπανών της κεντρικής κυβέρνησης και του προϋπολογισμού
- Μείωση των αποζημιώσεων και αύξηση του ορίου των απολύσεων

⁶⁸Κωβαίος Α. (2010), «Συνέντευξη Θεόδωρου Πάγκαλου: Δεν υπάρχει περίπτωση να πάμε στο Δ.Ν.Τ.», «Το Βήμα», 21/2.

⁶⁹<http://www.imf.org/external/country/GRC/rr/index.htm>

- Έκτακτη εισφορά στις κερδοφόρες επιχειρήσεις

Επίσης, από τις βασικές υποχρεώσεις της κυβέρνησης ήταν η σύσταση, από την Τράπεζα της Ελλάδος, ενός ανεξάρτητου Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), με ισχυρή δομή διακυβέρνησης, για την αντιμετώπιση ενδεχομένων θεμάτων φερεγγυότητας.

Με όλα αυτά τα μέτρα, η ελληνική κυβέρνηση προσπάθησε:

- Να εκσυγχρονίσει και να απλοποιήσει το φορολογικό σύστημα, καταπολεμώντας την εκτεταμένη φοροδιαφυγή
- Να βελτιώσει τη διαδικασία σύνταξης του ετήσιου προϋπολογισμού (να περιλαμβάνεται μακροπρόθεσμος προγραμματισμός, πιο αυστηρά δημοσιονομικά μέτρα και έλεγχος των δαπανών)
- Να ελέγχει καλύτερα και να περιορίσει τις δημόσιες δαπάνες (μεταρρυθμίσεις δημόσιων επιχειρήσεων, περιορισμός ελλειμμάτων σε ζημιογόνες δημόσιες επιχειρήσεις)
- Να υπάρξουν άμεσα μεταρρυθμίσεις για το συνταξιοδοτικό, για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα του (αύξηση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, μείωση συντάξεων)
- Να αυξηθεί η ευελιξία στην αγορά εργασίας
- Να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα στην εκπαίδευση

Στο επόμενο διάστημα που ακολούθησε η κυβέρνηση προανήγγειλε μέτρα που προκάλεσαν αντιδράσεις επαγγελματικών κλάδων. Από το καλοκαίρι κιόλας άρχισαν να φαίνονται οι συνέπειες των μέτρων. Η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται, ενώ οι μικροεπιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται, με αποτέλεσμα να οδηγούνται όλο και περισσότερο στο κλείσιμο, γεγονός που περιγραφόταν ως κύμα λουκέτων.

Το 2011, η δυσaréσκεια στην κοινωνία, από την μεγάλη οικονομική ύφεση, ήταν έντονη. Η πραγματική οικονομία εξακολούθησε να επιδεινώνεται με συνέχιση του αποκαλούμενου κύματος λουκέτων στην αγορά και την ανεργία να καλπάζει φτάνοντας τον Μάρτιο σε ποσοστό 16,2%.

Στις 15 Ιουνίου ξεκίνησε η συζήτηση, στη Βουλή, για το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα, το οποίο ψηφίστηκε στις 29 του ίδιου μήνα. Το Πρόγραμμα προέβλεπε μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξηση των εσόδων, περιορισμό μισθολογικών και λειτουργικών δαπανών και πρόσθεση νέων φορολογικών μέτρων. Επίσης ιδρύεται ένας οργανισμός αποκρατικοποιήσεων, με

την ονομασία «Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας», με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας.

Τα κυριότερα φορολογικά μέτρα του Μεσοπρόθεσμου ήταν τα εξής:

- Αλλαγή φορολογικής κλίμακας, με επιβάρυνση όλων όσων δήλωναν εισόδημα πάνω από 8.000 ευρώ.
- Έκτακτη εισφορά, για όλους όσους είχαν εισόδημα πάνω από 12.000 ευρώ.
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα Φ.Π.Α. προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας.
- Επιβολή ετήσιου τέλους, για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες.
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, για την καταπολέμηση της ανεργίας, ύψους 2%.
- Επιβολή ειδικής μηνιαίας εισφοράς συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης.

Τα κυριότερα εργασιακά μέτρα του Μεσοπρόθεσμου ήταν τα εξής:

- Θέσπιση μέτρου εργασιακής εφεδρείας, για τους οργανισμούς που θα καταργούνταν.
- Αμοιβή χαμηλότερη κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης, για όσους θα προσλαμβάνονταν χωρίς επαγγελματική εμπειρία.
- Μείωση της διάρκειας της σύμβασης ορισμένου χρόνου, από τα 3 στα 2 χρόνια.

Μέσα τον Ιούλιο υπήρξε Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του Ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Έτσι, στις 21 Ιουλίου 2011, αποφασίστηκε νέα δανειοδότηση της Ελλάδας.

Η συμφωνία περιλάμβανε νέο δάνειο για την χώρα ύψους 158 δις ευρώ. Τα 109 δις θα προέλθουν από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Ένωση (εκ των οποίων τα 49 δις προέρχονταν από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και 12 δις από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη επιμηκύνθηκαν από 15 έως και 30 χρόνια τα ομόλογα που λήγαν έως και το 2020.

Σύντομα όμως το κλίμα μεταστράφηκε, όταν παρουσιάστηκαν προβλήματα με κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δε ήθελαν να συμμετάσχουν σε αυτό το πρόγραμμα, χωρίς εγγυήσεις. Τότε η κυβέρνηση προχώρησε σε διμερή συμφωνία με τη Φιλανδία, προσφέροντας εγγυήσεις, ούτως ώστε να συμφωνήσει

για το δεύτερο δάνειο της Ελλάδας. Η συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών προκάλεσε αντιδράσεις άλλων χωρών της Ευρωζώνης, όπως η Αυστρία, η Ολλανδία και η Σλοβακία, που απαίτησαν αντίστοιχες συμφωνίες. Έτσι, η παρέμβαση της Γερμανίας, η οποία έθεσε τη συμφωνία Ελλάδας – Φιλανδίας άκυρη, έριξε τους τόνους.

Στα τέλη Αυγούστου ανακοινώθηκε πως η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση δαπανών. Γι' αυτό, και με την πίεση της τρόικας, η οποία έθετε προαπαιτούμενα για την εκταμίευση της δόσης, ανακοινώθηκαν συμπληρωματικά έκτακτα μέτρα. Μερικά από αυτά ήταν:

- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνταν.
- Νέος, έκτακτος φόρος στις κατοικίες, που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ (το λεγόμενο χαράτσι).
- Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ.
- Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου.
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000 στις 5.000€
- Άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων.

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ε.Ε. με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία που ανακοινώθηκε τα ξημερώματα της 27^{ης} Οκτωβρίου και απέβλεπε «κούρεμα» 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας, προς την Ελλάδα, ύψους 130 δις € Με βάση την συμφωνία, οι ιδιώτες αποδέχτηκαν, σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διέθεταν κατά 50%.

Η συμφωνία συνοδεύτηκε από από ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, διάρκειας μέχρι το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας, για τη συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις € και αύξηση κατά 1 τρις € των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Και ενώ η ελληνική κυβέρνηση χαιρέτιζε τα μέτρα με ανακούφιση, όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης τα αποδοκίμαζαν κάνοντας λόγο για απόφαση ελεγχόμενης χρεοκοπίας της Ελλάδας. Επίσης, έντονη ανησυχία εκφράστηκε στο

εσωτερικό της χώρας για τις επιπτώσεις της συμφωνίας στην εισοδηματική πολιτική των επόμενων ετών, στο μέλλον των ελληνικών τραπεζών και των ασφαλιστικών ταμείων, που είναι εκτεθειμένα σε ελληνικά ομόλογα.

Τα κυριότερα μέτρα, που συνόδευαν το μνημόνιο και ψηφίστηκαν στις 10 Φεβρουαρίου του 2012, ήταν τα εξής:

- Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού, σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους έως 25 ετών.
- Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα, έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
- Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για κλαδικές.
- Άρση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ.
- Οι τράπεζες να περάσουν υπό κρατικό έλεγχο.
- Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του κράτους και εκλογών.
- Κατάργηση του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας.
- Κατάργηση του Οργανισμού Εργατικής Εστίας.
- Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων.
- Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- Κλείσιμο 200 εφοριών.
- Κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού Φ.Π.Α. στα νησιά.

Το δεύτερο Μνημόνιο συζητήθηκε στη Βουλή στις 12 Φεβρουαρίου 2012 με τον τίτλο: «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας» και ψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13^{ης} Φεβρουαρίου. Υπέρ ψήφισαν 199 βουλευτές, κατά 74 και 5 ψήφισαν παρών.

Οι διαπραγματεύσεις διαρκείας της κυβέρνησης με την τρόικα κατέληξαν στην κατάρτιση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013-2016. Το πολυνομοσχέδιο κατατέθηκε στη βουλή στις 5 Νοεμβρίου, σε ένα άρθρο 216

σελίδων, με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Προέβλεπε μέτρα ύψους 18,9 δις Ευρώ, από τα οποία τα 9,4 δις αφορούσαν το έτος 2013. Υπερψηφίστηκε στις 7 Νοεμβρίου με 153 ψήφους από τις κοινοβουλευτικές ομάδες της Νέας Δημοκρατίας (ΝΔ) και του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος (ΠΑΣΟΚ), στις οποίες υπήρξαν και βουλευτές που διαφοροποιήθηκαν.

Στο πακέτο μέτρων περιλαμβάνονταν μεταξύ άλλων:

- Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 2 έτη, από 01/01/2013.
- Μείωση στις συντάξεις από 5% έως και 15%, από τα 1.000 ευρώ και άνω.
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83%.
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.
- Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους.
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 από 6 μήνες.
- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια.
- Ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ.
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Κατάργηση των πολυάριθμων οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάστασής τους από το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- Αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο.

Τέλος, στις 22 Δεκεμβρίου 2012 ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός για το 2013, χωρίς διαρροές για την κυβέρνηση και στις 28 Απριλίου 2013 ψηφίστηκε από τη βουλή το πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών που περιείχε σημαντικές αλλαγές σε μία σειρά επαγγελματικών κλάδων. Το πολυνομοσχέδιο υπερψηφίστηκε από 168 βουλευτές της κυβερνητικής πλειοψηφίας, άλλα και ανεξάρτητους.

7.2 Αξιολόγηση της Ένταξης

Η προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε και έχει και πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα, καθώς επίσης υπήρξαν αντιδράσεις για την κίνηση αυτή της κυβέρνησης.

Από τη μία ήταν εκείνη που υποστήριζαν την ενέργεια και πίστευαν πως η χώρα θα βγει από το αδιέξοδο στο οποίο είχε οδηγηθεί και θα της δώσει ώθηση για μια νέα αρχή. Το Ταμείο προσέφερε στην Ελλάδα «φτηνό» δανεισμό χρήματος (χαμηλά επιτόκια), τη στιγμή που ο δανεισμός της χώρας από τις διεθνείς αγορές ήταν απαγορευτικός, μη βιώσιμος για τη πορεία της χώρας.

Τα χρήματα που καταβάλλει το Ταμείο τα δίνει με δόσεις και για την καταβολή κάθε επόμενης δόσεις ζητά να έχουν πραγματοποιηθεί τα μέτρα – προϋποθέσεις που έχουν συμφωνηθεί, διαφορετικά η δόση δεν καταβάλλεται και η συνεργασία με το Ταμείο μπορεί να «παώσει».

Οι υπέρμαχοι τόνισαν εξ αρχής τα θετικά σημεία που προέκυψαν από τις επιβεβλημένες διαρθρωτικές αλλαγές και τα μέτρα που ελήφθησαν, για την εφαρμογή των Μνημονίων, και τα οποία ήταν προς την κατεύθυνση της αναδιοργάνωσης πολλών τομέων της ελληνικής οικονομίας, με απώτερο στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της.

Ένα από αυτά υπήρξε ο εκσυγχρονισμός της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Άλλαξε ο τρόπος πρόσληψης και καθιερώθηκε ενιαίος φορέας μισθοδοσίας. Επίσης, οι κυβερνητικές διαδικασίες ιεραρχήθηκαν και ενισχύθηκε ο αγώνας ενάντια στη διαφθορά και τη σπατάλη σε όλη τη δημόσια διοίκηση.

Ακόμα, η κυβέρνηση περιέκοψε δραστικά τις δαπάνες σε Υπουργεία, ΟΤΑ, ΔΕΚΟ και άλλους δημόσιους οργανισμούς.

Το συνταξιοδοτικό, που ήδη αναμορφώνεται και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το 2018, εντάσσεται, για τους υποστηρικτές της προσφυγής, στα θετικά αποτελέσματα του Μνημονίου. Ο τρόπος που λειτουργούσε θεωρούνταν από τα βασικότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Στο πλαίσιο του προγράμματος τα ασφαλιστικά ταμεία συγχωνεύονται σε τρία και καθιερώνεται νέο σύστημα που προσδοκείται ότι ωφελεί τους εργαζομένους και ενισχύει τη σχέση εισφορών – παροχών, με ενιαίους κανόνες που θα ισχύουν κατ' αναλογία και θα εφαρμοστούν σε όλους τους σημερινούς και μελλοντικούς εργαζομένους.

Επίσης, και στην υγεία έχουν περάσει μέτρα εξάλειψης της σπατάλης, όπως η ηλεκτρονική συνταγογράφηση. Αλλαγές πραγματοποιούνται και στη φορολογία όπου έχουν μπει σε εφαρμογή μέσα που είναι προσανατολισμένα στο να ενισχύσουν την φορολογική συμμόρφωση και δικαιοσύνη, καθώς επίσης σχεδιάζεται ένα μόνιμο φορολογικό σύστημα, το οποίο θα προσελκύσει τις επενδύσεις που χρειάζεται η Ελλάδα από ξένα κεφάλαια.

Από την άλλη ήταν αυτοί που πίστευαν ότι το δάνειο θα επέτρεπε στους εξωτερικούς παράγοντες να επιβάλλουν τις απόψεις και τις πολιτικές τους στη χώρα, επιφέροντας μέτρα και αλλαγές που θα είναι δυσβάσταχτες για το σύνολο του πληθυσμού.

Τα μέτρα που επιβάλει το Ταμείο έχουν μια τυποποιημένη συνταγή, η οποία ίσως να μην ταιριάζει σε όλες τις περιπτώσεις των χωρών που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Επιπλέον, είναι βέβαιο πως τα μέτρα που ήδη έχουν ληφθεί αλλά και που πρόκειται να ληφθούν έχουν έντονο αντικοινωνικό χαρακτήρα (για παράδειγμα μειώσεις μισθών, απολύσεις και κατάργηση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων, κατάργηση 13^{ου} και 14^{ου} μισθού και άλλα). Και όπως είναι γνωστό, η παρουσία του Ταμείου δεν έχει βελτιώσει πάντα την κατάσταση σε όλες τις χώρες στις οποίες έχει εμπλακεί. Επίσης ειπώθηκε πως δεν ήταν μονόδρομος η προσφυγή στο μηχανισμό στήριξης, όπως παρουσιαζόταν.

Ακόμα, για πολλούς τα αποτελέσματα του δανεισμού της Ελλάδας από το Ταμείο δεν είναι αρνητικά μόνο για την ίδια τη χώρα, αλλά και για την Ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύνολο, κι αυτό διότι υπέστη μία μεγάλη διαταραχή, η οποία κατέδειξε τα κενά τα οποία υπάρχουν στη λειτουργία της.

Η Ευρωζώνη έχασε σε κύρος. Όλη αυτή η διαδικασία κατέδειξε ότι η Ε.Ε. εξακολουθεί να έχει δυσκολίες στη λήψη αποφάσεων σε σοβαρά ζητήματα. Κατηγορείται επίσης ότι υπάρχει διαβάθμιση ανάλογα με το «ειδικό βάρος» κάθε χώρας – μέλους της Ένωσης και έτσι χάνεται η έννοια της ισοτιμίας στη λειτουργία της και λόγω αυτού, στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε διαφωνίες με τη Γερμανία, με την τελική υποχώρηση του ανώτατου εκτελεστικού οργάνου της Ένωσης απέναντι στη βούληση της.

Επιπρόσθετα, η εμπλοκή του Δ.Ν.Τ. στη χάραξη και υλοποίηση της δημοσιονομικής πολιτικής μίας χώρας – μέλους, όπως η Ελλάδα, της Ευρωζώνης αποτελεί αρνητική εξέλιξη, στο βαθμό που η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι αναγκασμένη να διαβουλεύεται με αυτό, κατά τη χάραξη της νομισματικής

πολιτικής.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι στο εσωτερικό του Δ.Ν.Τ. πολλές φορές έχουν παρουσιαστεί προβλήματα διαφάνειας (σκάνδαλα), ενώ σημαντικό μειονέκτημα φαίνεται να είναι και το γεγονός ότι μια χώρα μπορεί να δανειστεί από το Ταμείο ποσό έως το δεκαπλάσιο του ποσού που έχει εισφέρει μέχρι τη στιγμή που ζητάει τη βοήθεια στο Ταμείο. Η εισφορά της Ελλάδας δεν ξεπερνά το 1 δις ευρώ.

Κεφάλαιο 8^ο

Επικρίσεις για το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Η προσέγγιση του Δ.Ν.Τ. έχει δεχτεί πολλές επικρίσεις. Σύμφωνα με πολλούς υποστηρικτές του Δ.Ν.Τ., κάποιες από αυτές τις επικρίσεις είναι αποτέλεσμα του ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν γνωρίζουν καλά τις λειτουργίες και τους στόχους του Δ.Ν.Τ., και αυτό οφείλεται στην έλλειψη διαφάνειας εντός του Δ.Ν.Τ., καθώς και στην περίπλοκη φύση του διεθνούς οικονομικού συστήματος γενικότερα. Οι εισηγήσεις για βελτίωση αυτής της κατάστασης περιλαμβάνουν τη μείωση των οικονομολόγων, οι οποίοι - πολλοί φοβούνται - ότι χρησιμοποιούν τις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου ως πειραματόζωα. Από την άλλη, κάποιος φοβούνται ότι οι αλλαγές αυτές που προτείνονται εισάγουν θέματα που είναι περισσότερο πολιτικά παρά οικονομικά και τα οποία έχουν ήδη οδηγήσει σε οικονομικές κρίσεις. Σύμφωνα με τον Γερμανό κοινωνιολόγο Ούλριχ Μπεκ, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει ως πρωταρχικό στόχο την αποτροπή μια παγκόσμιας οικονομικής κρίσης⁷⁰.

Ο ρόλος των δύο οργανισμών του Μπρέτον Γούντς έχει αμφισβητηθεί από μερικούς από τα τέλη της ψυχροπολεμικής περιόδου. Οι επικριτές ισχυρίζονται ότι αυτοί που κατευθύνουν την πολιτική του Δ.Ν.Τ. εσκεμμένα στήριξαν καπιταλιστικές στρατιωτικές δικτατορίες που πρόσκεινταν φιλικά σε αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρείες. Οι επικριτές ισχυρίζονται επίσης ότι το Ταμείο είναι σε γενικές γραμμές απαθές ή και εχθρικό στις απόψεις τους για δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα και εργατικά δικαιώματα. Η αντιπαράθεση αυτή έχει συμβάλει στη δημιουργία του κινήματος ενάντια στην παγκοσμιοποίηση. Άλλοι

⁷⁰ Διαμαντής Δημήτρης, 2010, σελ. 22.

ισχυρίζονται ότι το Δ.Ν.Τ. δεν έχει αρκετή ισχύ για να δημοκρατικοποιήσει κυρίως κράτη, αν και αυτό δεν εντάσσεται ούτως ή άλλως στους δεδηλωμένους στόχους του, οι οποίοι είναι να συμβουλεύει και να προωθεί την οικονομική σταθερότητα. Το επιχείρημα υπέρ του Δ.Ν.Τ. είναι ότι η οικονομική σταθερότητα αποτελεί πρόδρομο της δημοκρατίας.

Δύο επικρίσεις από οικονομολόγους είναι ότι η οικονομική βοήθεια δίδεται πάντοτε υπό διάφορες προϋποθέσεις, περιλαμβανομένων των Προγραμμάτων Διαρθρωτικής Προσαρμογής⁷¹. Οι προϋποθέσεις, υποστηρίζεται, παρεμποδίζουν την κοινωνική σταθερότητα και επομένως και τους δεδηλωμένους στόχους του Δ.Ν.Τ., ενώ τα Προγράμματα Διαρθρωτικής Προσαρμογής οδηγούν σε αύξηση της φτώχειας στις χώρες που δέχονται τη βοήθεια.

Σύμφωνα με απόψεις πολλών αναλυτών, πολλά από αυτά που το Ταμείο έχει κάνει είχαν ως αποτέλεσμα την αποτυχία. Έτσι, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, σύμφωνα με αρκετούς, είναι αναποτελεσματικό γιατί:

- Μια επέμβασή του είναι πιο πιθανό να δημιουργήσει μακροχρόνια εξάρτηση μιας χώρας από αυτό παρά να λειτουργήσει σαν παράγοντας βραχυπρόθεσμης βοήθειας. Ο δανεισμός του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου υποτίθεται ότι είναι, σύμφωνα με τα άρθρα του οργανισμού, βραχυπρόθεσμος. Αλλά σύμφωνα με τον οικονομολόγο Doug Bandow, οι περισσότερες χώρες στη πραγματικότητα γίνονται μακροπρόθεσμοι χρήστες της βοήθειας του Ταμείου.

Μια επισκόπηση των δραστηριοτήτων του οργανισμού δείχνει αυξημένη εξάρτηση στον οργανισμό από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Για παράδειγμα, από το 1965 μέχρι το 1995, 137 χώρες έλαβαν δάνεια από το Ταμείο. Για 81 από αυτές τις χώρες, ο αριθμός των περιπτώσεων που κατέφυγαν στο Ταμείο για να δανειστούν τη περίοδο 1981 – 1995 αυξήθηκε περίπου κατά 50% σε σύγκριση με τον αριθμό των περιπτώσεων που δανείστηκαν τη περίοδο 1965-1980. Μόνο 44 χώρες μείωσαν τον αριθμό των περιπτώσεων που δανείστηκαν κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, ενώ μόλις 12 διατήρησαν τον ίδιο περίπου αριθμό περιπτώσεων που ζήτησαν βοήθεια από το Ταμείο.

Αυτό σημαίνει ότι το Ταμείο αυξάνει τα δάνειά που δίνει σε χώρες – μέλη, δίνοντάς τα με μεγαλύτερη συχνότητα σε σχέση με το παρελθόν. Επομένως, σύμφωνα με τα συμπεράσματα των δύο αναλυτών, το Ταμείο δεν είναι ικανό να

⁷¹Structural Adjustment Programs.

διασφαλίσει ότι τα δάνειά του στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες είναι πράγματι βραχυπρόθεσμα, αλλά αντίθετα, αυτά τα δάνεια είναι περισσότερο πιθανό να δημιουργήσουν μακροπρόθεσμη εξάρτηση από το Ταμείο.

- Απέτυχε να βοηθήσει πολλές χώρες να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση. Αντίθετα, ο δανεισμός του Ταμείου σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες συνήθως ήταν ιδιαίτερα επιζήμιος. Έτσι, μια επισκόπηση των χωρών που έχουν λάβει βοήθεια από το Ταμείο δείχνει ότι οι πολλές από αυτές δεν είναι σε καλύτερη οικονομική κατάσταση (οικονομική κατάσταση μετρημένη σε κατά κεφαλήν εισόδημα) σε σχέση με τη κατάστασή τους πριν πάρουν τα δάνεια, αλλά στη πραγματικότητα, πολλές από αυτές είναι ακόμη φτωχότερες: για παράδειγμα, 48 από τις 89 όχι και τόσο αναπτυγμένες χώρες που χρησιμοποίησαν πόρους του Ταμείου τη περίοδο 1965 – 1995 δεν είναι σε καλύτερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με πριν. Πιο συγκεκριμένα: 32 από αυτές τις 48 χώρες είναι φτωχότερες σε σχέση με πριν και 14 από αυτές τις 32 χώρες έχουν οικονομίες που είναι τουλάχιστον κατά 15% μικρότερες σε σχέση με τη προ-Ταμείου περίοδο.

Οι οικονομίες ορισμένων χωρών είχαν αξιοσημείωτες αρνητικές επιδόσεις. Για παράδειγμα:

- i. Από το 1968 μέχρι το 1995, η Νικαράγουα (Nicaragua) δανείστηκε περίπου 185 εκατομμύρια δολάρια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το 1968, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (GDP – per capital gross domestic product) της χώρας ήταν 1.821 δολάρια (constant U.S. dollars). Το 1993, ήταν μόλις 816 δολάρια ή κατά 55% μικρότερο σε σχέση με το ύψος του πριν η χώρα λάβει τη βοήθεια του Ταμείου.

- ii. Από το 1972 μέχρι το 1995, το Ζαΐρ έλαβε περίπου 1,8 δισεκατομμύρια δολάρια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το 1972 το GDP της χώρας ήταν 683 δολάρια (constant U.S. dollars). Το 1993, ήταν μόλις 327 δολάρια ή κατά 54% μικρότερο σε σχέση με το ύψος του πριν η χώρα λάβει τη βοήθεια του Ταμείου.

Το συμπέρασμα από όλα αυτά είναι ότι οι προσπάθειες του Ταμείου για να ενθαρρύνει την οικονομική ανάπτυξη κατέληξε, σε πολλές χώρες, σε παταγώδη αποτυχία. Είτε αυτή η αποτυχία προήλθε από την αδυναμία των χωρών που έλαβαν βοήθεια να ακολουθήσουν τις πολιτικές που προωθούσε το Ταμείο, είτε από αδυναμίες και παραλείψεις των ίδιων των πολιτικών πρακτικών αυτών, το συμπέρασμα παραμένει το ίδιο. Ο οικονομολόγος του Harvard Jeffrey Sachs

πιστεύει ότι ίσως και οι δύο παραπάνω παράγοντες μπορεί να είναι λαθεμένοι ανάλογα με τη περίπτωση: «χώρες που συμμορφώνονται με το Ταμείο και με την Παγκόσμια Τράπεζα φαίνεται να έχουν καλύτερη επίδοση σε σχέση με χώρες που δεν συμμορφώνονται με τις πολιτικές που προτείνουν. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, ακόμη και χώρες που συμμορφώνονται με τα προγράμματα του Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας μπορεί να παρουσιάζουν μέτριες επιδόσεις στην ανάπτυξη».

Κατά τη διάρκεια της 50στής επετείου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ένας δημοσιογράφος ρώτησε έναν κορυφαίο ιδρυτή του Ταμείου τί θα πρέπει να περιμένει ο κόσμος από το Ταμείο τον επόμενο χρόνο. Αυτός σώπασε και απάντησε «την 51^η επέτειό του». Αυτή η απάντηση αποτελεί την επιτομή της άποψης πολλών κριτικών που δηλώνουν ότι το Ταμείο διακρίνεται από έλλειψη δημιουργικότητας και καινοτομίας, κάτι το οποίο δεν λείπει από τους περισσότερους γραφειοκρατικούς οργανισμούς. Όπως αναφέρει ο Milton Friedman, βραβευμένος με νόμπελ και ερευνητής του ιδρύματος Hoover: «δεν υπάρχει τίποτε πιο μόνιμο από έναν κυβερνητικό οργανισμό, ειδικά εάν αυτός είναι διεθνής».

Κατά κανόνα, το Δ.Ν.Τ. και οι υποστηρικτές του είναι υπέρμαχοι της κεϋνσιανής προσέγγισης. Αυτό έχει ως συνέπεια ότι εκείνοι που ανήκουν στη σχολή σκέψης της προσφοράς⁷² διαφωνούν ανοικτά με το Δ.Ν.Τ.. Το Ταμείο υποστηρίζει συχνά την υποτίμηση νομισμάτων, την οποία η σχολή της προσφοράς θεωρεί ότι αυξάνει τον πληθωρισμό. Επίσης, συνδέουν την υψηλή φορολογία των προγραμμάτων λιτότητας με συρρίκνωση της οικονομίας.

Η υποτίμηση του νομίσματος συνιστάται από το Δ.Ν.Τ. σε κυβερνήσεις χωρών των οποίων η οικονομία βρίσκεται σε κακή κατάσταση. Οι οικονομολόγοι που δίνουν έμφαση στην προσφορά ισχυρίζονται ότι οι κεϋνσιανές πολιτικές του Δ.Ν.Τ. είναι καταστροφικές για την οικονομική ευημερία.

Από την άλλη, το Δ.Ν.Τ. μερικές φορές υποστηρίζει "προγράμματα λιτότητας", τα οποία συνεπάγονται αύξηση των φόρων ακόμη και όταν η οικονομία είναι αδύνατη, με στόχο να παρέχουν έσοδα στην κυβέρνηση για να αντιμετωπίσει το έλλειμμα προϋπολογισμού, κάτι που είναι αντίθετο με την κεϋνσιανή πολιτική. Αυτές οι πολιτικές επικρίθηκαν από τον Τζόζεφ Ε. Στίγκλιτς, πρώην οικονομολόγο και αντιπρόεδρο της Παγκόσμιας Τράπεζας, στο βιβλίο του *Globalization and Its*

⁷²Supply – Side Economics.

Discontents. Ο Στίγκλιτς υποστήριξε ότι, στρεφόμενο σε μια πιο νομισματική προσέγγιση, το Δ.Ν.Τ. δεν έχει πλέον έγκυρο στόχο, αφού σχηματίστηκε για να παρέχει κονδύλια σε χώρες για να υλοποιήσουν κεϋνσιανή αποκατάσταση των πληθωριστικών μεγεθών. Αναφέρει ότι «Το Δ.Ν.Τ. απαντά κυρίως στα συμφέροντα των χρηματαγορών και των προηγούμενων βιομηχανικών χωρών και όχι στις πραγματικές ανησυχίες του αναπτυσσόμενου κόσμου», ενώ θεωρεί «καταστροφικό» τον απολογισμό των προγραμμάτων αρωγής του Ταμείου προς τις χώρες που βρίσκονται σε κρίση λέγοντας «Η Ινδονησία, η Ταϊλάνδη, η Κορέα, η Ρωσία, η Βραζιλία και τέλος η Αργεντινή: Έξι αποτυχίες σε έξι χρόνια πάει πολύ!»⁷³

⁷³Το Βήμα, 2002, Απόσπασμα συνέντευξης του νομπελίστα οικονομολόγου Τζόζεφ Στίγκλιτς στη γαλλική εφημερίδα Le Figaro, 10/8.

Κεφάλαιο 9^ο

Εκτιμήσεις για το Μέλλον του Οργανισμού, Προτάσεις για τη Βελτίωσή του και Συμπεράσματα

Σε μία περίοδο κατά την οποία το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στερείται του ρόλου και λόγου ύπαρξής του που είχε ως παγκόσμιος οργανισμός νομισματικής πολιτικής, η παγκόσμια οικονομία απειλείται ολοένα και περισσότερο από τις ασταθείς αντιδράσεις των αγορών στις διεθνείς ανισορροπίες. Η εξέλιξη αυτή θα έπρεπε να δώσει ώθηση και κίνητρο στο Ταμείο να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του και να διεκδικήσει μία νέα αποστολή.

Η διαχείριση των προβλημάτων όλων των μεγάλων οικονομιών, τη δεκαετία του 1960, καθώς και η διαχείριση των κρίσεων των αναδυόμενων αγορών, τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, είναι πλέον πολύ δύσκολες λόγω του όγκου και του μεγέθους τους. Σε κάθε περίπτωση η ανησυχία εστιάζεται εκ νέου στις ανεπτυγμένες οικονομίες του κόσμου, όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστραλία, οι οποίες χρηματοδοτούν τα τεράστια ελλείμματά τους με πλεονάσματα πολύ φτωχότερων χωρών.

Αυτά τα πλεονάσματα αντανακλούν τα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα των πετρελαιοπαραγωγών και αναδυόμενων ασιατικών οικονομιών, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση αποθεμάτων ξένου συναλλάγματος.

Δεν πρόκειται όμως για ευλογία για αυτές τις χώρες. Τα συσσωρευμένα αποθέματα έχουν πλέον γιγαντωθεί τόσο, ώστε οποιαδήποτε μεταβολή, έστω και μικρή, στο ενεργητικό -όπως για παράδειγμα από ευρώ σε δολάριο- μπορεί να προκαλέσει μεγάλες ταραχές και κρίσεις πανικού στις αγορές. Η αστάθεια αυτή είναι εγγενής, όπως συνέβαινε και στο παλαιό καθεστώς αποθεμάτων, το οποίο επέτρεπε την επιλογή ενεργητικού (δολάριο, στερλίνα και χρυσό την περίοδο του μεσοπολέμου).

Ο εντοπισμός, λοιπόν, εναλλακτικών για τα αποθέματα των χωρών έχει αποδειχθεί προβληματική. Η χώρα με το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η Κίνα, της οποίας τα αποθέματα είναι περίπου στο 1τρις δολάρια και προσπαθεί να διατηρήσει το ενεργητικό της ατού.

Από την άλλη, οι κυβερνήσεις κρατών με βιομηχανία ανησυχούν ότι τα νέα εθνικά ταμεία διαχείρισης πλούτου δε δρουν βάσει των αγορών, αλλά χρησιμοποιούνται περισσότερο ως εργαλεία πολιτικής στρατηγικής.

Αυτές οι ανησυχίες είναι κατανοητές. Άλλωστε, τα αποτελέσματα δεν παράγονται πλέον από τη διάδραση των ανεξάρτητων κινήσεων, αποφάσεων ή στρατηγικών, αφού οι κεντρικές τράπεζες και τα επενδυτικά ταμεία των αναδύομενων αγορών είναι κυρίαρχα στις αγορές κεφαλαίου. Έτσι, όλες οι πλευρές υποπτεύονται πολιτική χειραγώγηση.

Εάν όμως υπήρχε ένας οργανισμός που θα είχε ως αντικείμενο την παρακολούθηση των κινήσεων και θα δεσμευόταν στο να υπηρετεί το κοινό καλό, οι αντιπαραθέσεις θα μπορούσαν να εκλείψουν.

Αυτό το ρόλο θα πρέπει να διεκδικήσει σήμερα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Παροχή συμβουλών και παρακολούθηση των οικονομικών κινήσεων. Η εξάρτηση των χωρών από τους πόρους του Ταμείου, μέσω του δανεισμού, δίνει τη δυνατότητα σε αυτό να μπορεί να δίνει κατευθύνσεις στις οικονομίες.

Μετά την κατάρρευση του Μπρέτον Γουντς, το Ταμείο ανανέωσε το ρόλο του με το να διαχειρίζεται τα πλεονάσματα που προέκυπταν στην πετρελαϊκή κρίση του '70. Δηλαδή, με τη μορφή δανεισμού, έπαιρνε τα πλεονάσματα από χώρες, όπου με αυτό τον τρόπο κι εκείνες κατάφερναν να διαχειριστούν το ενεργητικό τους, και εν συνεχεία δάνειζε τις χώρες που είχαν πληγεί από την αύξηση του πετρελαίου.

Η αλήθεια είναι πως σταθεροποιητικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο μπορεί να διαδραματίσει μόνο ένας μεγάλος οργανισμός σαν το Δ.Ν.Τ. Παλαιότερα, σε περιόδους κρίσεων, το ρόλο αυτό μπορούσαν, όπως και έπραξαν, να παίξουν ιδιωτικοί οργανισμοί. Το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα σταθερότητα προσέφερε ο όμιλος Rothschild. Αργότερα, το 1895 – 1896 και 1907 ήταν η J.P. Morgan που βοήθησε στο να επανέλθει η ηρεμία στην αμερικάνικη οικονομία. Όμως στην περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης του 1930 δεν υπήρξε κάποια δύναμη να δράσει αντίστοιχα. Τέλος, τη σημερινή εποχή, δείχνει να επωμίζεται αυτόν το ρόλο η Goldman Sachs.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, μέσω της διαχείρισης ενός μέρος των αποθεμάτων των πλεονασματικών οικονομιών μπορεί να γίνει ρυθμιστής καταστάσεων, αφού μπορεί με τις τοποθετήσεις του να αντισταθμίζει τις «πονηρές» κινήσεις των κερδοσκόπων.

Ο σταθεροποιητικός ρόλος του Δ.Ν.Τ. θα προσέφερε ηρεμία σε χώρες που διατηρούν μεγάλα αποθέματα ξένου συναλλάγματος. Ακόμα, με τη διαχείριση των αποθεμάτων θα μπορούσε να εξαλείψει τις αμφιβολίες για τη χρήση του ενεργητικού για προώθηση πολιτικών σκοπιμοτήτων.

Το μόνο κώλυμα που θα πρέπει το Ταμείο να ξεπεράσει είναι να μπορέσει να ανακτήσει την παγκόσμια αποδοχή των χωρών-μελών του. Δηλαδή πρακτικά αυτό σημαίνει πως χώρες-μέλη με μικρή συμμετοχή, όπως ασιατικές ή άλλες μικρές οικονομίες, θα πρέπει να δουν τη συμμετοχή τους στο Ταμείο να ενισχύεται, ούτως ώστε να είναι σίγουρες πως δε θα πέσουν θύματα πολιτικής χειραγώγησης.

Η μελλοντική αξία του Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και της Παγκόσμιας Τράπεζας, καθώς και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εξαρτάται από το πώς αυτά αλλάζουν.

Το μέλλον του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας θα εξαρτηθεί από την ικανότητά τους να επιτευχθούν οι τρεις στόχοι:

- ❖ την ανάπτυξη ή την ενίσχυση των κινήτρων για ανάπτυξη των χωρών-μελών
- ❖ την παροχή κινήτρων για εφικτά δημόσια αγαθά
- ❖ τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη μείωση της φτώχειας
- ❖ την παροχή κινήτρων για βιώσιμη ανάπτυξη και οικονομική και κοινωνική πρόοδο

Το Δ.Ν.Τ. στην αρχή θα μπορούσε να προσφέρει δύο οφέλη. Πρώτον, μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο των διεθνών ή παγκόσμιων οικονομικών κρίσεων. Δεύτερον, μπορεί να παράσχει πληροφορίες για λογιστικά και χρηματοοικονομικά πρότυπα, οι οποίες μειώνουν το κόστος της απόκτησης πληροφοριών. Η καλύτερη ενημέρωση βελτιώνει την κατανομή της αγοράς, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες της αγοράς να κάνουν περισσότερο συνειδητές επιλογές. Είναι διαπιστωμένο ότι η αγορά αντιδρά γρήγορα στις νέες πληροφορίες. Το Δ.Ν.Τ. έχει πλεονέκτημα στην απόκτηση πληροφοριών, λόγω της σχέσης εργασίας του με πολλές αναπτυσσόμενες χώρες και την υποχρεωτική από το άρθρο 4 αναφορά σχετικά με τις εξελισσόμενες χώρες. Το Ταμείο ήταν αργό στην ανάπτυξη προτύπων για τη βελτίωση της ποιοτικής ενημέρωσης και ακόμα πιο αργό να καταστήσει την πληροφορία δημόσια. Έχουν γίνει πολλές βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, αλλά πρέπει να γίνουν πολλές ακόμη.

Συνοψίζοντας, παρά τις επικρίσεις που έχει δεχθεί κατά καιρούς ο οργανισμός,

συνεχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε ό,τι αφορά τις πρωτοβουλίες που παίρνει και την οικονομική του βοήθεια προς τις χώρες που βρίσκονται σε κρίση. Πλήθος εμπειρικών μελετών έχουν προσπαθήσει να διαπιστώσουν αν τελικά τα μέτρα του Ταμείου είναι αποτελεσματικά. Βέβαια, η αξιολόγηση των προγραμμάτων δεν είναι εύκολο έργο, γι' αυτό υπάρχει αρκετή διχογνωμία επάνω στο θέμα αυτό. Ακόμα υπάρχει εύφορο έδαφος για περαιτέρω εμπειρική έρευνα κυρίως με βάση τις «νέες» επεμβάσεις του Δ.Ν.Τ. σε χώρες που βρίσκονται σε κρίση, επεμβάσεις που γίνονται με βάση τις νέες αναθεωρημένες πολιτικές και μέτρα του Ταμείου για την καταπολέμηση των προβλημάτων στο ισοζύγιο πληρωμών, την επίτευξη της ανάπτυξης, την αποκατάσταση της αξιοπιστίας μίας χώρας, αλλά ταυτόχρονα και την αξιοπρεπή ζωή των πολιτών των υπό-βοήθεια χωρών και την καταπολέμηση της φτώχειας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Κιόχος Π. Α. & Παπανικολάου Γ. Δ., 1999, *Χρήμα – Πίστη – Τράπεζες*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
2. Ζαχαριάδης – Σούρας Δ., 2004, *Διεθνής Οικονομικοί Οργανισμοί*, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.
3. Μπαμπανάσης Σ., 2004, *Νέα Διεθνής Οικονομία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Abbott G., 1993, *Debt Relief and Sustainable Development in Sub-Saharan Africa*. Edward Elgar Publishing Company, England.

Διπλωματικές Εργασίες

1. Κατιδιώτη Γ. Ευαγγελία, 2011, *Ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην αντιμετώπιση οικονομικών κρίσεων. Η περίπτωση της Ελλάδας*
2. Διαμαντής Δημήτρης, 2010, *Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο παγκόσμιο περιβάλλον και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων του σε χώρες - μέλη του οργανισμού*
3. Τσιντζιράκου Ανδρομάχη, *Η συμβολή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην εξυγίανση των κρατών - μελών της Ε.Ε.*

Άρθρα

- ο Ελληνικά

1. Πρωθυπουργικό Γραφείο, 2010, Ομιλία Έλληνα Πρωθυπουργού, 2 Μαΐου
2. Ημερησία, 2010, «Λύση Δ.Ν.Τ. με συνδρομή από Ε.Ε. προκρίνει η Γερμανία, 19 Μαρτίου
3. Χρυσανθοπούλου Λ., 2010, «Αντίθετος ο Τρισέ σε ελληνική προσφυγή στο Δ.Ν.Τ., Α. Βέμπερ: Θετική αντίδραση των αγορών στα μέτρα και στο νέο 10ετές ομόλογο», *Ημερησία*, 5 Μαρτίου
4. Κωβαίος Α., 2010, «Συνέντευξη Θεόδωρου Πάγκαλου: Δεν υπάρχει περίπτωση να πάμε στο Δ.Ν.Τ.», *Το Βήμα*, 21 Φεβρουαρίου
5. Brown E., 2009, «Ανταρσία στην Ε.Ε. / Δ.Ν.Τ. : Ελλάδα, Ισλανδία, Λετονία μπορούν να δείξουν το δρόμο», 7 Δεκεμβρίου
6. Τράπεζα της Ελλάδος – Ευρωσύστημα, 2010, «Εκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, Ιούλιος
7. Το Βήμα, 2002, Απόσπασμα συνέντευξης του νομπελίστα οικονομολόγου Τζόζεφ Στίγκλιτς στη γαλλική εφημερίδα Le Figaro, 10 Αυγούστου
8. Καψύλης Α., 2009, «Αναβαθμίζεται ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Τί αλλάζει στη λειτουργία και στις αρμοδιότητες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού οργανισμού μετά τη Σύνοδο της Κωνσταντινούπολης», *Το Βήμα*, 7 Οκτωβρίου
9. Harold J., 2008, «Νέος Ρόλος για το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», *Ναυτεμπορική*, 14 Ιανουαρίου
10. Kaletsky A., 2010, «Η Ελλάδα θα πληρώσει τα μέτρα με πολυετή ύφεση», *Τα Νέα*, 20 Φεβρουαρίου
11. Ελευθεροτυπία, 2011, «Οι ΗΠΑ δεν ενισχύουν το Δ.Ν.Τ. για την Ελλάδα», <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=318184>, 14 Οκτωβρίου
12. Έθνος, 2011, «Λαγκάρντ: Η απόφαση για την ηγεσία Δ.Ν.Τ. ανήκει σε άλλους», <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=63085316>, 23 Μαΐου
13. Καθημερινή, 2010, «Στα 54 δισ. ευρώ ο δανεισμός για το 2010», <http://www.kathimerini.gr/380787/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/sta-54-dis-eyrw-o-daneismos-gia-to-2010>, 1 Ιανουαρίου

14. Καθημερινή, 2010, «Μια ανάσα από τις 300 μονάδες τα spreads», <http://www.kathimerini.gr/381952/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/mia-anasa-apo-tis-300-monades-ta-spreads>, 15 Ιανουαρίου
15. Καθημερινή, 2010, «Τί συζήτησαν Παπανδρέου, Στρος – Καν για την οικονομία», <http://www.kathimerini.gr/380844/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ti-syzhthsan-papandreoy-stros-kan-gia-thn-oikonomia>, 3 Ιανουαρίου
16. in.gr, 2010, «Η προσφυγή της Ελλάδας στο Δ.Ν.Τ. δεν είναι ταπεινωτική για την Ε.Ε., λέει ο Μπαρόζο», <http://news.in.gr/economy/article/?aid=1117896>, 19 Μαρτίου

ο Ξένα

1. Molia N., 2009, “IMF emergency loans: Greater flexibility to overcome the crisis?”, *Bretton Woods Project*, 17 Απριλίου
2. Papadima L. & Strupczewski J., 2010, “EU, IMF agree \$147 billion bailout for Greece”, *Reuters*, 2 Μαΐου

Διαδύκτιο

1. <https://www.imf.org/external/lang/Greek/np/exr/facts/finfacg.htm>
2. <http://www.imf.org/external/index.htm>
3. <http://www.imf.org/external/about/overview.htm>
4. <http://www.imf.org/external/about/whatwedo.htm>
5. <http://www.imf.org/external/about/howwedo.htm>
6. <http://www.imf.org/external/about/members.htm>
7. <http://www.imf.org/external/about/collab.htm>
8. <http://www.imf.org/external/about/orgfin.htm>
9. <http://www.imf.org/external/about/mgmt.htm>
10. <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm>
11. <http://www.imf.org/external/about/sdr.htm>
12. <http://www.imf.org/external/about/staff.htm>

13. <http://www.imf.org/external/about/gold.htm>
14. <http://www.imf.org/external/about/borrow.htm>
15. <http://www.imf.org/external/about/history.htm>
16. <http://www.imf.org/external/about/histcoop.htm>
17. <http://www.imf.org/external/about/histcomm.htm>
18. <http://www.imf.org/external/about/histend.htm>
19. <http://www.imf.org/external/about/histglob.htm>
20. <http://www.imf.org/external/about/histcomm.htm>
21. <http://www.imf.org/external/about/govern.htm>
22. <http://www.imf.org/external/about/govstruct.htm>
23. <http://www.imf.org/external/about/govaccount.htm>
24. <http://www.imf.org/external/about/govrep.htm>
25. <http://www.imf.org/external/about/ourwork.htm>
26. <http://www.imf.org/external/about/econsurv.htm>
27. <http://www.imf.org/external/about/lending.htm>
28. <http://www.imf.org/external/about/tehasst.htm>
29. http://europa.eu/index_el.htm
30. http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82_%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A4%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF
31. <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>

Πίνακες, Εικόνες, Διαγράμματα

☪ Εικόνες

- *Εικόνα 1: Το Σήμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου*, σελ. 4, πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82_%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A4%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF

CE%AF%CE%BF

- *Εικόνα 2: Το κτίριο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, στην Ουάσινγκτον,* σελ. 5, πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82_%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A4%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%AF%CE%BF
- *Εικόνα 3: Το Οργανόγραμμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου,* σελ. 16, πηγή: <http://www.imf.org/external/about/govstruct.htm>
- *Εικόνα 4: Διευθύνων Σύμβουλος, Christine Lagarde,* σελ. 20, πηγή: <http://www.imf.org/external/about/mgmt.htm>
- *Εικόνα 5: Ειδικός Σύμβουλος στο Διευθύνοντα Σύμβουλο, David Lipton,* σελ. 20, πηγή: <http://www.imf.org/external/about/mgmt.htm>
- *Εικόνα 6: Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος, Naoyuki Shinohara,* σελ. 20, πηγή: <http://www.imf.org/external/about/mgmt.htm>
- *Εικόνα 7: Ειδικός Σύμβουλος στο Διευθύνοντα Σύμβουλο, Min Zhu,* σελ. 21, πηγή: <http://www.imf.org/external/about/mgmt.htm>

☪ Πίνακες

- *Πίνακας 1: Προηγούμενοι Διοικητές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου,* σελ. 21, πηγή: <http://www.imf.org/external/index.htm>
- *Πίνακας 2: Ποσοστάσεις Χωρών στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο,* σελ. 28, πηγή: <http://www.imf.org/external/index.htm>

☪ Διαγράμματα

- *Διάγραμμα Ποσοτώσεων,* σελ. 28, πηγή: <http://www.imf.org/external/index.htm>